

ODHAĽENIA POMNÍKA PADLÝM
V BOJOCH O NOVÉ ZÁMKY 1919.

1225

PAMÄTNÍK

POMNÍKA PADLÝCH V BOJOCH
O NOVÉ ZÁMKY NA SLOVENSKU
V ROKU 1919

USPORIADAL
JOSEF VACHEK
UČITEL

Vydaný nákladem

»Odboru pre povstávenie pomníka padlým v bojoch
o Nové Zámky v r. 1919« ku slávnosti odhalenia pomníka
dňa 10. septembra (ziaria) 1922

ZVLÁŠTNÉ PRÁVA VYHRADENÉ.
ČESKY PÍSANÉ ČLÁNKY DO SLOVENČINY
PRELOŽIL PAVEL CHUDÍK.

* PRESENČNÍ FOND

54 dy 6126

A 1225
23 +

V Ě N O V Á N Í .

Světlé památce osvoboditelů,
vítězství mrtvých vykupitelů,
dějinám svobodné vlasti
v hymnus odvahy i strasti
budoucích generací paměti
vzpomínkou na velké oběti,
vítězství pravdy a práva
pietní vzpomínku vzdává

JOSEF VACHEK.

MOTO:

Zemřeli, poněvadž vlast svou milovali.

Herojské odvaze hrdinů padlých,
statečným srdcím, jež pro vlast svou nezištně bila,
pro práva vítězství, pravdy jas stále jen žila,
s nadšením jdouce, kam prosebný vlasti zval hlas,
s olbřímí odvahou slavného činu
odčinit nesvorných otců svých vinu. —
Paměti potomků, za jejichž životy mřeli
hájíce svobody mladičké květ,
oběti velké by věčně jim v paměti tkvěly,
prací jen, vědou a uměním tvoříce nový svět.

JOSEF VACHEK.

N Á V R A T.

Kolikrát jsem Tě zřel
ve vřavě, v zápachu krve a v kouři,
kolikrát v divoké lidské bouři
po Tobě touhou jsem mřel,
Ty, malá a sladká
jak matka,
jež žehná na cestu v dál,
země moje!

Kolikrát uprostřed litého boje
vstříc Tobě zrak můj plál,
kdy v zmatku a děsu jsem viděl Tvou tvář —
úsměv i slzy, svatozář,
Tvé muky hrdinný hled,
kolikrát uprostřed noci a tmy
unaven, hladov a bled
jsem sytil své srdce vzpomínkami
na rodný kraj!

Na malou staničku, kde kvetou růže!
Na smavý a zelený máj
uprostřed lesů,
kde každý své srdce uslyšet' může,
bije-li láskou!

Kolikrát procitnuv z černého děsu,
z pochyb a úzkostí, kdy svět je maskou
a cizí jsou lidé, jež miluješ,
kolikrát v bezedném hoři
uprostřed zemí a moří,
jež dýchaly krásou,
viděl jsem města rodného věž,
rovinu rodnou zlatoklasou
s horami na obzoru,
zem, moji milou, nepatrnou,

leč plnou vzdoru,
červené pole s bílou skvrnou.

Dnes tedy Tě zřím a zase Ti vrátím
vše, cos mi dala:

sílu a rozlet i srdce smělé
do služeb Tvých zas dávám cele.

Díky Ti šeptám, v Tvou půdu se kácím,
bych zlíbal tu hroudu, jež mne spíala
s odkazem předků, jich výzvou a pýchou.

Vím, jsi ještě slába, vím, jsi ještě vratká
jak každá blažená matka.

Vím, žiješ v úzkostech, přes duši tichou
že provanul vichr zmatku a kalu,
v němž tone svět!

My chceme však novou zde píseň pět'!

Života píseň, jenž silný a zdravý
rozproudí mladou, jarou krev!

Odvahy píseň, jež zdvihne hlavy,
překoná zmatku pustý řev!

Lásky a pravdy čistý zpěv,
duch národa v němž je na věky živý,
že svět je krásný a spravedlivý,

že patří těm, kdož se nebojí . . .

RUDOLF MEDEK.

Z ODKAZU PRE POSTAVENIE
POMNÍKA PADLÝM V BOJOCH O NOVÉ
ZÁMKY V ROKU 1919.

U Nových Zámkoch na Slovensku rozhodnutý bol v r. 1919 osud Slovenska. Bezpríkladná odvaha hístky československých bojovníkov zachránila usamých brán mesta celistvosť a slobodu vlasti. Hroby týchto slavných borcov — v okolí na rôznych miestach roztrúsené — hroby tých, ktorý svojou obetavosťou v boji pravdy s klamstvom a slobode s porobou prispeli k slavnému víťazstvu, vnukly niekoľko nadšencom myšlienku, uctiť postavením dôstojného pomníka ich svetlú pamiatku.

A idee šiel v päťach čin. Jednota československej obce legionárskej v Nových Zámkoch ustavila zaspoluúčasti všetkých miestnych československých korporácií, posádky a magistrátu výše menovaný odbor. Okrem nadšenia pre vytčený pietný úkol nedostal odbordo vienku ničoho.

Obrátil sa k národu s vrúcou prosbou o pomoc. A jeho hlas bol vypočutý. Bohatý i chudobný, dediny a mestá, úrady, korporacie a súkromníci, domov a cudzina, ochotne prispievali. V pomerne krátkej dobe prikróčeno k realizovaniu myšlienky.

Autor Štefánikovho pomníka na Myjave, akademický sochár Rudolf Březa a architekt Bohuslav Fuchs poverení boli úkolom, sochársky vyjadriť slovenské utrpenie o oslobodenie. Oba majstrovia pustili sa s nadšením do práce. V januári roku 1922, obdivovali sme sa už modelu pripravovaného pomníka a oba v predu menovaní majstrovia začali hneď pracovať na pomníku samom.

Mená hrdinov, padlých v novozámeckom bitovnom úseku, napísané na pergamen boly zamúrované do základu pomníka. Aby boly zachované k pamäti budúcej generácii, budú uvedené vo zvláštnej knihe, a odovzdané i s modelom pomníka „Památniku odboje v Prahe“ — —

S bôľom v srdci spomíname Vašich mohyl v okolí roztrúsených, mohyl, v nich v posvätnom objatí rodnej pôdy, Vámi dobyté, Vámi oslobodené, svoj posledný driemate sen. Spomíname Vás s radosťou, a počúvajúc Vaším tajomným hlasom, volajúcim k nám o udrženie, a uhájenie Vašou krvou draho zaplatené zeme.

Sme chudobní nástupci Vášeho nesmierného nadšenia a nemôžeme sa Vám odvdáčiť inak, ako pochopením Vašich veľkých obetí a realizovaním nedosnených ideálov. Pojdeme za Vámi v zem zaslubenu, zem, už oslobodenú spatriť Vám osud nedoprial, svetlú stopú za hlasom hlasom dejín a prorokov československého ľudu.

Svornosť Svätoplukovu, vieru kostnického mučedníka, lásku Ko-

RUDOLF BŘEZA A ARCH. BOHUSLAV FUCHS: »POMNÍK
PADLÝM« V NOVÝCH ZÁMKOCH.
»OSLOBODENIE«, (PREDNÁ ČIASŤ – LAVÁ STRANA).

menského, odvalu Havlíčkovu, vytrvalost a ľudskost Masarykovu zdvíhame na svoj štít. Za svetlom pochodne pravdy, pravdy večnej, pravdy víťaznej chceme vždy kráčať k výšinám dobra, práva, lásky, slobody a rovnosti.

V posvätnom zármutku sľubujeme nad Vašími, trávou zarostajúcimi rovy, že budeme vždy pamätať slová kostnického trpiteľa: „Bychom se milovali, dobrých násilím tlačiti nedali a pravdy každému přáli“.

Odhalujeme pomník naším osloboditeľom, aby vždy hlásal vekom budúcim ich lásku, odvalu a bezpríkladnú obetavosť a volal ich k večnej stráži znovuzrodenej slobody.

Nepriateľom naším, ktorí podnes snia, že strokotá náš štát a v novú porobu uvržený bude jeho ľud, pripomínaj, pomníku kamenný, že dedicovia ideí padlých rekov stojí tu pevne a svorne a že slobodu a celistvosť našej republiky uháji vždy, všade a proti každému.

Vo dňoch nadšenia zrodila sa myšlienka postavenie pomníka. Keďby i dni, im v budúcnosti nemým bude svedkom, sú dni činorodé svornej práce a plodného nadšenia. Predávame nové dielo v ochranu československej verejnosti a v priazeň a lásku budúcej generácii.

VOJTECH NEDOMA.

ZAKLAD ŽIVOTA.

Po tisícročnom robotovaní zemským pánom a po storočnej maďarizácii vtopili pán a kňaz slovenský národ nad Dunajom do národa maďarského miestami tak, že už iba slovenské priezviská svedčia o tom, že tu žil niekedy Slováč. Už len nepatrné slovenské ostrovky držaly sa nad vodami, aby možno za 50, za 100 rokov nezbudlo po nich tiež nič viac, ako púhé slovenské mená.

Takým topiacim slovenským ostrovkom byly do svetovej vojny i Nové Zámky. Už iba zachytené piesne z tureckých dôb hovorili nám, že tu kedysi žil a dejstvoval, boril sa slovenský človek.

„Dnes jeho slovo nehodné už sluchu a svetla božieho“. Tak asi pomyslel katolícky farár Fabián János už v roku 1886, keď katolíckym Slovákom v Nových Zámkoch, ktorých tam vtedy počítali už len asi na 2.000 duší — zakázal v kostele slovenský spev; na pohreby chodil so žandármi, aby sa ani tu slovensky nespievalo. Ľud prestal chodiť do kostola, protestoval, všetko marne. „Vyššia vrchnosť nenie lepšia“, poznamenal Ambro Pietor v knížečke „Nápor — Odpor“ na strane 79.

RUDOLF BŘEŽA A ARCH. BOHUSLAV FUCHS: »POMNÍK
PADLÝM« V NOVÝCH ZÁMKOCH.
»KALVARIA«, (ZADNÁ ČIASŤ).

Takéto veci čítavali sme si do svetovej vojny už len ako žalospevy, bezmocní, so slzou v oku, s tajnou mstou v duši. „Však príde rátanie“! Mysleli sme na Boha, mysleli na Rusko a so smutným okom sedeli sme pod kmenom slovenským, ktorého ratolesti na spôsob Nových Zámkov obžierala nám pažravá maďarizácia maďarského štátu i cirkví.

Vzývaný Boh Slovákom pomoc poslal. Nie vo veľkých bratoch Rusoch, ale v najbližších starodávnych, no zaznávaných bratoch Čechoch, s pomocou ktorých oslobodili sme živé kraje slovenské i mŕtve hroby, pamiatky aspoň našej nekďajšej moci v ríši Veľko-moravskej. Vrátené nám boly i Nové Zámky, i té ešte cele nezmaďarčené čiastočky nášho národa nad Dunajom Za tieto čiastočky, aby boly vykúpené a národu vrátené, dvakrát umieral československý legionár a vojak: Raz na frontoch svetových, druhý raz (1919) na týchto miestach samých. A drahá vyliata krv československých bratov zúrodnila a ešte zúrodní na duši, jazyku vysušené kraje novo-zámske!

Veľkí hrdinovia! Vám dnes kladieme základný kameň pod pomník Vašich veľkých obetí: Bude to pomník Vašej smrti, ale bude to i základný kameň životaschopnosti tohoto za storočie v duchu a v reči utlačovaného ostrova, ktorý za krátke 3 roky tak zmnožil prácou úl svoj, že dnes 1200 včeličiek=detičiek spieva Vám na znak vďačnosti:

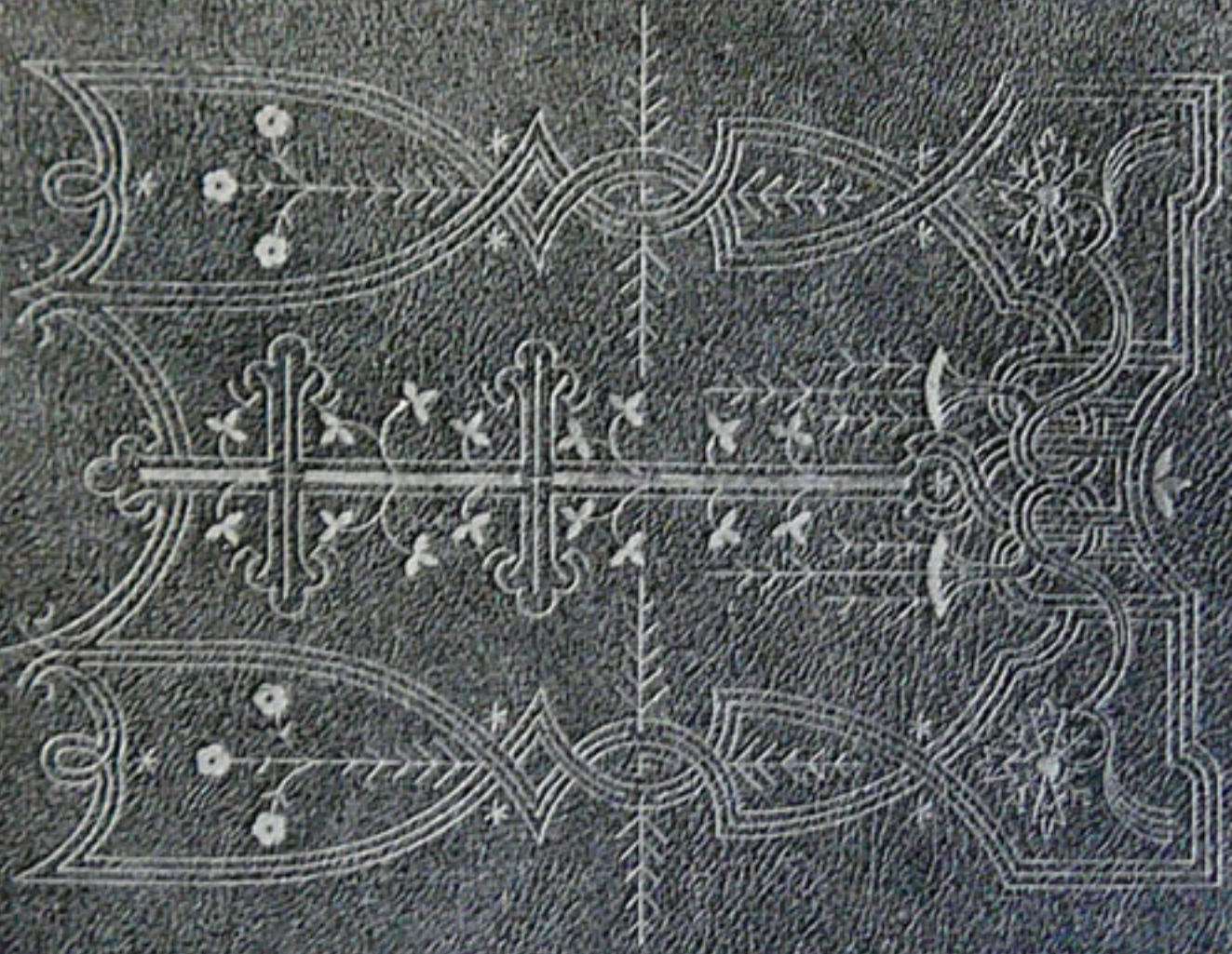
„Pred ohnivým drakom kto vlast zacloní,
Tomu naša pieseň slávou zazvoní!“

GREGOR TAJOVSKÝ.

B Ě Ž O V »P A M I A T N I K«.

»Pamiatnik« Rudolfa Březa shrňuje v sebe všetky podstatné znaky toho mladého, ale silného talentu. Stretáme sa znovu so snahou, vyjadriť prostriedky čisto výtvarnými svoju myšlienku a svoj cit. Neni mu treba, aby si pomáhal nejakými vonkajšími, vnútorne nepravdivými úskoky. Březa je vždy hlboký, a pri tom prostý, to je uprimný. Na prvý pohľad máte dojem zbožnosti. Z takých hlbín vyráža jeho cit, až odtiaľ, kde šumí tajomstvo života a smrti, radosti i žiaľu, slobody i zotročenia. Jeho zbožnosť je ľudová a ľudový je celý zjav tohoto vážneho úmelca. Pozrite len na tieto postavy, z ktorých hovorý duša Slovenska! Takýto

ZA OSLOBODENIE SLOVENSKA PADLI

VŠETJOCH O NOVE ZAMKY ROKUŠISU

PODPORUČÍK 39 P PL.
JELINEK JIRÍ
* 12. XII 1887 LOCHOVICE + 20.VI.1919

KAPITÁN 39 P PL.
TŮMA MIROSLAV
* 26.V.1898 SMÍCHOV + 19.VI.1919

PORUČÍK 39 P PL.
HAVLÁT JOSEF
* 4.2.1895 VORACICE + 9.VI.1919

PORUČÍK
TRKAN JOSEF
ZIDENICE U BRNA

PODPORUČÍK 39 P PL.
WINTERNITZ FRANT
* 15.II.1896 KARLŮV TYN + BV.1919

PRAPORČÍK
MIKULÁŠ FRANT

ROTNÍSTR
BRŮNA KAREL

STRÁŽNÍK 39 P PL.
MIKULA ANTONÍN

STRÁŽNÍK 39 P PL.
SEIDL JINDŘICH
* 17.VIII.1885 NOVE VERMEŘICE
+ 13.VI.1919.

STRÁŽNÍK 39 P PL.
SLAMERŠEK KAREL
* 8.I.1893 KALÁŠŮV PRASTEC + 2.VI.1919

CETAŘ I PL. STRÁŽNÍK 39 P PL.
BĚLOHLÁVEK JOSEF
* 18.II.1895 KRÁLUPY + 20.VI.1919

CETAŘ 39 P PL.
SÁDLO FRANTIŠEK
* 23.I.1897 KOSÍŘE + 13.VI.1919

CETAŘ 39 P PL.
SMETANA VLADIMÍR
* 29.V.1893 MÍROŠOV + 19.VI.1919

CETAŘ
TICHÝ FRANTIŠEK

DESÁTNÍK ČSN 108 LPRJ
HUBKA MIKULÁŠ
+ 11.VI.1919.

KODEDA JOSEF
DESÁTNÍK I PL STRÁŽNÍK 39 P PL.
* 1886 BREYNOV + 1919

LASKAVÝ JAN
DESÁTNÍK DON LPRJ P.Č.7

JOŽKA BARUCH: PAMÁTNÁ KNIHA.

pomník mohol stvoriť len úmelec, ktorý svojim zrodením, svojou povahou ľudským i umeleckým snažením tiahne k východu, ku ktorému je bránou do Slovanstva. Nie nadarmo pridružil sa Březa pred rokmi ku skupine umelcov »Koliba«, teraz už rozpadlej, ktorá snila o tom, že vyjádri našu národnú podstatu tým, keď sa najviac pritulí ku hlbokkej prostej a bohatej duši ľudu slovenského. Stavitelia tohoto pomníka mali dosť za to, že sa obrátili práve k tomuto umelcovi.

Dobré sochárske dielo, ako umelecké dielo vôbec, nepotrebuje výkladu. Pôsobí samo sebou: svojim materiálom, rozvrženým svojej homoly, svojima čiarami a farbami, svetly a stínmi. V nich je už vyjadrený myšlienkový a citový obsah, lebo myšlienka a cit nedá sa oddeliť od jeho hmotného výrazu. V ich splynutíu je práve príčina, prečo dielo na nás pôsobí. Ani Pamiatnik Březov nepotrebuje výkladu. Hovorí ku každému, kto pred nim stojí rečou srozumiteľnou. Nasypu dal úmelec podobu mohyly. Tým v našej mysli budí spomienku na staré slovanské hroby.

Tak zároveň naznačil, že sme na pôde slovanskej, a že oslavujeme hrdinov. Z tejto slovanskej zemi zdvíha sa vlastný pomník. Pôda, na nej stojí a leží postava, svojim balvanovitým nakopením znázorňuje slovenské hory. Pomník, jako slovenské dejiny, poskytuje dva hlavné pohľady: jeden je obrazom neblahej minulosti, druhý radostnej prítomnosti a budúcnosti. Zadná strana pomníka, to slovenská kalvária. Dve postranné postavy znázorňujú ujarmenie Slovenska od pádu ríše veľkomoravskej, až do oslobodenia r. 1918, stredná postava zas predstavuje obeť maďarského vpádu na Slovensko v roku 1919. Bojovník za slobodu klesá k zemi, z ktorej vyšiel a za ktorú sa obetoval. V jeho páde není len bolesť, ale aj láska a pokora. To vyjadril tvorca pomníka tým, že krížom v pozadí pripomenul nám umierajúceho Krista na kříži.

Dve postavy na prednej strane pomníka, to slovenské skriesenie, skriesenie národné, náboženské, hospodárske a sociálne. Ako Lazar vstal z mrtvých, oživený mocným slovom Kristovým, tak vstáva Slovensko, jemu už vyzváňaly zvony k novému životu hlasom spravodlnosti krvou a potom všetkých verných: našich predkov a nás Slovákov i Čechov, katolíkov a evanjelikov, učených a prostých, pánov a robotníkov. Jeho krásny symbol, že všecia sa spojili, aby postavili tento pomník slovenského skriesenia. Keby sa nikdy nerozišli, lebo keby sa aspoň všecia takto spojili kedykoľvek si toho bude šťastie Slovenska žiadať.

Na koniec dlžno ešte podotknúť, že pri vybudovaní pomníka veľkú zásluhu nesie architekt Bohuslav Fuchs, ktorý spoločne s Březom pracoval, a architektonická čiastka taktiež úprava pochádza od neho.

Vrátili sa naši legionári do vlasti, ktorú z tisícročného rabstva oslobodili. Bola to obet, ktorú nenútene, dobrovoľne priniesli.

Grecký národ svojím hrdinom, ktorí kultúrny svet recký proti barskému útoku Peršanov zachránili obetovaním svojho vlastného života, postavil pomník pri Termopylách s týmto nápisom: »Oh cuzinče, zvestuj Lakedemoncom, že tu odpočívame zákonov hlasu poslúchajúc«.

Zákonom bolo pre nich životy svoje obetovať pre spásu vlasti. Nie jeden sa nevrátil z nich, všetci zahynuli v boji za vlasť svoju.

Aj z našich legionárov nevrátila sa veľká čiastka, na ľadovom Sibíri, v spustošených ardenských lesoch, v korytách lombardských riek nájdete mohyle, pod ktorými odpočívajú tie československé dietky, ktoré národ svoj nie ústami ale srdcom milovali, ktoré nie mudrovali, ale chopili sa zbrane, by z pod jha cuzinca, vraha, ktorý sta rokov ssial krv českú a slovenskú, svojích bratov oslobodili.

Naša oslobodená vlasť československá republika, naše volné Slovensko je diel'om nezlomných rúk našich, nášho veľkého srdca, ktoré sa nezdráhalo obetovať všetko i život za slobodu svojho národa.

Zabudli ste na to, že máte rodičov, že ste manželmi a otcami, že doma sa ženy a dietky Vaše za Vás modlia, len jednu vec ste mali pred očami, že národ Váš československý, pozbavený práva, života pod cudzím jarmom zomiera smrťou neodvariteľnou a ten národ bol Vám prednejším ako Vasi rodičia, manželky a dietky a dobrovoľne chopili ste sa zbrane, by ste putá tisícročného rabstva roztrhali.

A práve tak, ako niekedy duch Kristov zmenil tých jednoduchých galilejských rybárov v apoštolov lásky, braterstva a voľnosti, podobným spôsobom duch národný zmenil Vás jednoduché dietky české a slovenské nie len v apoštoloch ale v hrdinov, mučeníkov tejto popelniky, ktorou kultúrny svet pohrdal, ktorej sa posmieval a ktorej už umieračkom zvonil, národa nášho československého.

Ktorí ste ale z tohto krvavého ohňa bár aj so zlomeným zdravím, ale so zachráneným životom sa späť vrátili, očakávali ste, že národ Váš nezabudne obet Vašu a pamiatku Vašu posväť ako niekedy grecký národ svojích nezapomenutelných hrdinov.

Neviem či ste sa nesklamali? Povďačnosť není slovenská cnosť. Národ, ktorý tisíc rokov bol otrokom, nevie si oceniť voľnosť a slobodu. Navyknutý bol bozkávať nagajku a biť svojích tyranov, shrbený kráča celý svoj život a preto voľný vzduch otvorené čelo nesnesie.

Sklamali ste sa? Oj nie! Vy ste sa nesklamali, Vy máte povedomie, že ste svoju povinnosť vykonali a príde doba, príde nová generá-

POVDĀČNOST.

Vrátili sa naši legionári do vlasti, ktorú z tisícročného rabstva oslobodili. Bola to obet, ktorú nenútene, dobrovoľne priniesli.

Grecký národ svojím hrdinom, ktorí kultúrny svet recký proti barskému útoku Peršanov zachránili obetovaním svojho vlastného života, postavil pomník pri Termopylách s týmto nápisom: »Oh cuzinče, zvestuj Lakedemoncom, že tu odpočívame zákonov hlasu poslúchajúc«.

Zákonom bolo pre nich životy svoje obetovať pre spásu vlasti. Nie jeden sa nevrátil z nich, všetci zahynuli v boji za vlasť svoju.

Aj z našich legionárov nevrátila sa veľká čiastka, na ľadovom Sibíri, v spustošených ardenských lesoch, v korytách lombardských riek nájdete mohyle, pod ktorými odpočívajú tie československé dietky, ktoré národ svoj nie ústami ale srdcom milovali, ktoré nie mudrovali, ale chopili sa zbrane, by z pod jha cuzinca, vraha, ktorý sta rokov ssial krv českú a slovenskú, svojích bratov oslobodili.

Naša oslobodená vlasť československá republika, naše volné Slovensko je diel'om nezlomných rúk našich, nášho veľkého srdca, ktoré sa nezdráhalo obetovať všetko i život za slobodu svojho národa.

Zabudli ste na to, že máte rodičov, že ste manželmi a otcami, že doma sa ženy a dietky Vaše za Vás modlia, len jednu vec ste mali pred očami, že národ Váš československý, pozbavený práva, života pod cudzím jarmom zomiera smrťou neodvariteľňou a ten národ bol Vám prednejším ako Vasi rodičia, manželky a dietky a dobrovoľne chopili ste sa zbrane, by ste putá tisícročného rabstva roztrhali.

A práve tak, ako niekedy duch Kristov zmenil tých jednoduchých galilejských rybárov v apoštolov lásky, braterstva a voľnosti, podobným spôsobom duch národný zmenil Vás jednoduché dietky české a slovenské nie len v apoštoloch ale v hrdinov, mučeníkov tejto popelniky, ktorou kultúrny svet pohrdal, ktorej sa posmieval a ktorej už umieračkom zvonil, národa nášho československého.

Ktorí ste ale z tohto krvavého ohňa bár aj so zlomeným zdravím, ale so zachráneným životom sa späť vrátili, očakávali ste, že národ Váš nezabudne obet Vašu a pamiatku Vašu posväťí ako niekedy grecký národ svojích nezapomenutelných hrdinov.

Neviem či ste sa nesklamali? Povďačnosť není slovenská cnosť. Národ, ktorý tisíc rokov bol otrokom, nevie si oceniť voľnosť a slobodu. Navyknutý bol bozkávať nagajku a biť svojích tyranov, shrbený kráčal celý svuj život a preto voľný vzduch otvorené čelo nesnesie.

Sklamali ste sa? Oj nie! Vy ste sa nesklamali, Vy máte povedomie, že ste svoju povinnosť vykonali a príde doba, príde nová generá=

cia, ktorá neznala putá otroctva, ktorá vo voľnom ovzduší vyrástla, ktorá už nespievala pieseň otroka a tá ocení Vašu prácu a krvavú obeť, ktorú ste priniesli, tá vavrínom bude korunovať hlavy Vaše, tá nebude dobrovoľne podliezať a za ponožku sa dávať tým, ktorí ho hubili a otročili, lež národným povedomím presiaknutá celým svojím srdcom a dušou prihne k tej vlasti, ktorú ste mu Vy späť vrátili, vydobili a oslobodili.

Zaostalosť a zamednenosť mnohých z národa nášho nech nezarmucuje srdcia Vaše. Pomyslite si, že namáhavá, tvrdá a dlhodobá práca je potrebná kým z otrokov stvoríme národne prebudených a citiacích ľudí.

A keď kultúrou a osvetou docielime realizovanie národného ideálu, až vtedy zastane pri pomníku Vašej krvavej obeť slovenská matka s dieťkami svojimi a bude im rozprávať, že tu odpočívajú tí, ktorí poslúchajúc hlas svojho srdca, životy svoje pre voľnosť a slobodu národa svojho obetovali.

Nech je novozámský pomník pre Slovákov tým, čím bol termopylský pomník pre grecký národ, pomníkom lásky ku vlasti a národu, a pre budúci prameňom nevyčerpatelným stálého obrodzenia národného a pevnou hradbou našej neodvislosti, slobody a voľnosti.

Dr. OKÁNIK.

PAMÁTKY LEGIONÁŘŮ PADLÝCH NA SLOVENSKU.

Konec je bojů na cizí půdě,
konec je blesků lidského hromu,
velký mír půjde po bouři světem,
vzhůru již, bratří, na cestu domů!

Čekáte úsměv rodné své chaty,
pozdravy známých obzorů kraje,
který vám přirost od mládí k srdci,
který byl v dálce vidinou ráje?

Matčiny slzy, náručí lásky
jednou již vlasti v žertvu jste dali,
a nyní volá v úzkostné chvíli,
byste jí živou hradbou se stali!

A zase rachot vražedné palby
domy a půdu, životy drtí,
zase jste v ohni na pospas ranám
v rodné své zemi tváří v tvář smrti.

Krev vaše teče po její hroudě,
která z ní život svobodný ssaje,
nad hroby padlých v pokorné úctě
vítězný prapor radostně vlaje.

Jak děti spící v matčině klínu,
usnuly hroby v posvátném klidu
kvetoucí země, která jim žehná
úrody vůní, modlitbou lidu.

Svobody jaro na nivách raší,
paprsky, květy štědře vás daří,
vlnami zlata šíří se lány,
domovem kolem voní vše, září.

Objati tichem spíte tu v míru,
hrob každý v jasu se krajem splývá,
píseň a práce na polích zvučí,
v ní rodná země dík svůj vám zpívá.

MARYŠA B. ŠÁRECKÁ.

NOVÉ ZÁMKY A LEVICE.

Spomeniem-li si na tieto dve mená, ešte dnes sa strasiem. Udalosti z roku 1919, z pohnutej doby bolševicko-maďarského vpádu, vynorujú sa znovu v mojej pamäti, a je mi, akoby som znovu prežíval úzkosti ministra a človeka, nadevšetko milujúciho mladú svoju republiku, ktorý vidí, ako hordy rudých žoldnérov Belu Kihuna sa na nás valia a viac, než iný vedia že schádza našej vojenskej organizácii mnoho, aby sme mohli viesť vojnu.

To bola ťažká, preťažká doba! Maďarom po vojne výzbroj zostal, mali válečný priemysel doma, mali zbrane po Mackensenovej armáde. My — víťazovia — nemali sme ničoho. Za päť týždňov po prevrate mali sme 6000 pušiek, to bolo všetko. A všetko ostatné nám schádzalo. Nebolo kanónov, nebolo strojných pušiek, nebolo koní a postrojov, nebolo kanónových nábojov a pretože Bolevce v roku 1917 vyletel do povetria, nemali sme továrne, v nich by sa plnily šrapnely a granáty. Boli nezasvätení, ktorí mi vytýkali že som sa nestaral o ozbrojenie vojska. Pravý opak jest pravdou, staral som sa o nich tak, že podľa zákona mohol som byť posadený na lavici obžalovaných. Parlament tehďajší myslel, že armádu vôbec nepotrebujeme a nebol ochotný sto milióny vydávať na (delá) kanóny. Dal som v šianec svoju popularitu a riskoval som všetko, opatroval som kanóny, pušky a strojné pušky za chrbtom parlamentu. Myslím, že som tým republiky ušetril mnoho miliónov. O rok pozdššie boly by náklady niekoľkokrát vyššie, a bolo by pozde. Za niekoľko mesiacov nemohli sme prirodzene mať to, čo mali Maďari a preto tie moje úzkosti, keď maďarskí bolševici nás prepadli. Trebárs znepokojovaly ma aj iné okolnosti, o nich nechcem hovoriť. Boly okamžiky, ktoré skutočne deprimovaly a niekdo ztratil už hlavu. Zdalo sa, že útoky silnejšieho a vyzbrojenejšieho nepriateľa neodoláme. A hľa, odolali sme a boli sme po krátkej kritickej situácii v dobrom položení, že mohli sme preísť k útoku a nie byť zakročené z Paríža, bolo víťazstvo naše isté. Ako vždy v nejťažšej chvíle prehovoril duch národa nášho a konal divy. Konal divy u Nových Zámkoch a konal ich u Levíc. Duch národa budil silu a mobilizoval silu a sebavedomie. Nievojaci stávali sa vojakmi a vojaci stávali sa hrdinmi. Pušky chápali sa všecia dobrovoľníci, šli sokolovia, bil sa u Nových Zámkoch pluk Slobody, bili sa legionári a s nimi v oddanosti napredovali domáci vojaci. Všecia vedeli očo ide: o republiku, o Slovensko! Referoval mi legiónársky major Dr. Rejholec, ktorý hneď šiel za bojujúcou armádou, Hašler odišiel vojakom nadšenia a odvahy, a zpievať, generál Mittelhauser prišiel do Nových Zámkov, aby dával sám príklad statečnosti. Cítil som, že krev Husitov ešte z nás nevymizela. Jednotlivci padali,

† PODPLUKOVNÍK JIŘÍ JELÍNEK.

al padali, aby nepadol národ. Zpomínám predovšetkým hrdinnú smrť legionárskeho podplukovníka Jelínka. A takých Jelínkov bolo plno. On svojou krvou posvätil železničný most, druhý celé okolie Nových Zámok. Česť a sláva mŕtvým, my žijúci v pohnutí klaniame sa ich svetlej pamiatke. Pre nás, pre mladú našu slobodu zomreli mladí a krásni. Postavili nám vzor a príklad. Nové Zámky nám pripomínajú to, že Maďarom nikdy, nikdy veriť nesmieme, že najdrahšou krvou zachránili sme tu Slovensko a že musíme byť mocní a pripravení, aby Nové Zámky nikdy viac sa nemohly opakovať.

Zakrvavený a víťazný prapor Jelínkov, bratia vojaci, na celom Slovensku, na dunajskej stráži, držme pevne a verne!

V. J. KLOFÁČ.

Z GALERIE NAŠICH VODCOV.

(I. prapor pluku Stráže Slobody.)

Pán podplukovník Bonneau je typom pravého Francúza. Menšia postava, niekľudné, roztržité pohyby. Ušľachtilá tvár zdobená je jemne zakrúteným fúzom a je v rámci čiernych vlasov. Je veľmi energický a práve tejto jeho energii ďakujeme za Nové Zámky. Vie dokázať svoju niebojazlivosť v reťazi a strieľať z pušky v dobe potrebnej. Je prísny k bojazlivým a vyžaduje vzornú kázeň. Pri Komárne nám slúbil, že z nás »urobí vojakov« a sľub svoj aj dodržal. V Nových Zámkoch pri odevzdávaní vyznamenania hovoril, že ťažko sa lúči s praporom »de la Libertée«, že ukázali sme sa pravými vojakmi, ktorí bez bázne plnili dané rozkazy. Uznal už prácu nášho prápora tým, že zaradil nás do čestného pluku »Nové Zámky«. Vtedy sa vyjadril, že »každý Čech, ktorému povie, že bojovali sme pri Nových Zámkoch, musí pred takým vojakom dať dolu klobúk«. Isté je, že mali sme ho radi. Jestli šiel on s naším oddielom, videlo sa nám vždy byť istejšími.

Major Dřimal. Mladý a pekný muž. Vždy bezchybne oblečaný v zelenej legionárskej blúze s niekoľko vyznamenániami. Ako terajší jeho život, tak aj minulý zastrený bol pre nás tmou tajomstva. Podľa reči bojoval už v Srbsku na srbskej strane, vo Francii a v Itálii. Zdá sa, akoby pohrdal životom. Na bielom koni jazdil pred reťazom, a trebárs bol aj tak pekným, predsa sa mu nič nestalo. Blízko neho padol granát, on sa len obrátil a dával, rozkazy kl'udne ďalej. Nie vyberavý ani v reči, ani v prostriedkoch, ktoré užíval ku discipline. Jeho reč, ktorú predniesol k nám pri lúčení, zplna ho charakterisuje: »Tedy, ja se loučím

al padali, aby nepadol národ. Zpomínám predovšetkým hrdinnú smrť legionárskeho podplukovníka Jelínka. A takých Jelínkov bolo plno. On svojou krvou posvätil železničný most, druhý celé okolie Nových Zámok. Česť a sláva mŕtvým, my žijúci v pohnutí klaníme sa ich svetlej pamiatke. Pre nás, pre mladú našu slobodu zomreli mladí a krásni. Postavili nám vzor a príklad. Nové Zámky nám pripomínajú to, že Maďarom nikdy, nikdy veriť nesmieme, že najdrahšou krvou zachránili sme tu Slovensko a že musíme byť mocní a pripravení, aby Nové Zámky nikdy viac sa nemohly opakovať.

Zakrvavený a víťazný prapor Jelínkov, bratia vojaci, na celom Slovensku, na dunajskej stráži, držme pevne a verne!

V. J. KLOFÁČ.

Z GALERIE NAŠICH VODCOV.

(I. prapor pluku Stráže Slobody.)

Pán podplukovník Bonneau je typom pravého Francúza. Menšia postava, niekľudné, roztržité pohyby. Ušľachtilá tvár zdobená je jemne zakrúteným fúzom a je v rámci čiernych vlasov. Je veľmi energický a práve tejto jeho energii ďakujeme za Nové Zámky. Vie dokázať svoju niebojazlivosť v reťazi a strieľať z pušky v dobe potrebnej. Je prísny k bojazlivým a vyžaduje vzornú kázeň. Pri Komárne nám slúbil, že z nás »urobí vojakov« a sľub svoj aj dodržal. V Nových Zámkoch pri odevzdávaní vyznamenania hovoril, že ťažko sa lúči s praporom »de la Libertée«, že ukázali sme sa pravými vojakmi, ktorí bez bázne plnili dané rozkazy. Uznal už prácu nášho prapora tým, že zaradil nás do čestného pluku »Nové Zámky«. Vtedy sa vyjadril, že »každý Čech, ktorému povie, že bojovali sme pri Nových Zámkoch, musí pred takým vojakom dať dolu klobúk«. Isté je, že mali sme ho radi. Jestli šiel on s naším oddielom, videlo sa nám vždy byť istejšími.

Major Dřimal. Mladý a pekný muž. Vždy bezchybne oblečaný v zelenej legionárskej blúze s niekoľko vyznamenaniami. Ako terajší jeho život, tak aj minulý zastrený bol pre nás tmou tajomstva. Podľa reči bojoval už v Srbsku na srbskej strane, vo Francii a v Itálii. Zdá sa, akoby pohrdal životom. Na bielom koni jazdil pred reťazom, a trebárs bol aj tak pekným, predsa sa mu nič nestalo. Blízko neho padol granát, on sa len obrátil a dával, rozkazy kl'udne ďalej. Nie vyberavý ani v reči, ani v prostriedkoch, ktoré užíval ku discipline. Jeho reč, ktorú predniesol k nám pri lúčení, zplna ho charakterisuje: »Tedy, ja se loučím

s vámi, proto abyste si někdy nemysleli nebo neřikali, že ten Dřimal byl raubiř. Vy, když jste sem přišli, byli jste janci. Během těch čtyř neděl stali se teprve z vás vojáci, se kterými bych se už nebál nikam jít«.

A predseda vieme, že keď sa všecia báli, on sa nebál. Záhada?

Major Jirsa. Najradšej napísali by sme mu poďakovanie. On to bol, ktorý previedol nás skoro z úplného obklúčenia u Nagy-Elvedu a priviedol k hlavnému oddielu, kde už nas pokládali za ztratených. Mierny a tichý, ale neustále premýšľajúci muž, ktorý ani v noci si nedoprijal odpočinku a obišiel všetky stráže na kole. Všetko rád vysvetlil a bol tak laskavý ku každému. Môžeme ho 39. pluku legionárov opravdu závidieť.

BOJE V ÚSEKU NOVOZÁMECKOM.

Predseda Sdruženia čs. legionárov v N. Zámkoch bol tak laskavý, že mňa požiadal aby som napísal článok o víťazných bojoch pri Nov. Zámkoch v júnu 1919. Stavil mi na vôli výber jeho látky.

Najvhodnejším predmetom článku javí sa mi historický náčrt týchto bojov, o nich vieme len veľmi málo, pretože o nich nebola vydaná žiadna oficiálna zpráva, výnimku robia niekoľké denné zprávy z bojišťa, ovšem len neurčité. A predseda tvoria slávnú epizódu a československí vlastenci majú plné právo sa pyšiť s nimi.

Prvé boje.

V druhej polovici mesiaca mája r. 1919 červená maďarská armáda, jej bolševismus bol ovšem púhou maskou nacionalismu, napadla s úspechom bránené sily československé, vedené generálnym štábom italským pod velením generála Piccioni a to smerom Košíc, Zvolena a Levíc. Jedon oddiel zmocnil sa N. Zámkov dňa 1. júna.

Generál Piccioni, podal demissiu, bol v Bratislave toho dňa vymenený francúzskym generálom Mittelhauserom, ktorý mi dal dňa 5. júna rozkaz, aby som sa odobral do Komárna a utvoril tam kolónu pohotovú k pochodu na N. Zámky.

Dňa 6. júna shromáždil som oddiel pozostávajúci so 700 mužov s 2. kanóny o priemeru 10 cm. Ešte toho dňa k večeru začali sme útočiť; opakovali sme útok dňa 7. júna ráno a prinutili sme k útoku oddiel červenej pechoty, podporovanej obrneným vlakom. Stará Ďala

bola odobraná útokom. Maďari poľakaní vykl'údili Nové Zámky, ktoré sme obsadili asi o 6. hodine k večeru.

Dňa 8. júna predpoludnim útočili Maďari na mesto. Urobili sme protiútok a prinútili nepriateľa k ústupu za krvavých ztrát, zanechali v našich rukách 6 guľometov. Polovina batterie 5/7 sa vyznamenala striel'aním z bezprostrednej blízkosti na obrnený vlak maďarský. Tiež II. prápor 37. pluku legionárskeho, ktorý v dobe prišiel od Slov. Mederu statočne zasiahol do boja.

Dňa 10. júna môj oddiel' osílený I. práporom 99. pluku namieril smerom ku Kúrtu, našou úlohou bolo kryť pravé krýdlo 7. československej divízie, ktorá operovala proti Leviciam a uhájiť za každú cenu dôležité stredisko, získané v N. Zámkoch.

Hlavná offenzíva maďarská.

Dňa 15. júna nepriateľ, zatečas čo u Levíc súčasne shrnul značné sily proti 7. československej divízie, postavil proti nám celú jednu divíziu a to 8. červenú divíziu maďarskú. Jej veliteľom bol plukovník barón Geyer, náčelníkom štábu major Schwarz, obidvaja od hlavného generálneho štábu bývalej rakúsko-uherskej armády; veliteľom delostrelectva major de Coffin de l'Espée (zo šľachtickej rodiny francúzskej, vystaľoval sa do Rakúska v dobe Veľkej Revolúcie) rovněž absolvent válečnej školy rakúskej. Títo pánovia boli bezpochyby bolševikmi z presvedčenia!

Cervená 8. divízia maďarská obsahovala:

Pechota: pluky č. 17, 20 a 44, medzinárodný prápor II./26 (vo ktorom boli zaradení 2 nemeckí dôstojníci z gen. štábu Mackense-
novho) lakosov prápor dobrovolníkov, cel'kom 10 práporov opatrených asi 4500—5000 puškami a 100—120 guľometmi.

Delostrelectvo: 3 smiešané skupiny pochádzajúce od plukov č. 1, 17, 20, 44 a 46, tvoriací: 1 batteriu 7,5 cm horských kanónov
3 batterie 8 cm polných kanónov
4 batterie 10 cm polných húfnic
1 batteriu 15 cm ťažkých húfnic
cel'kom 9 batterieí so 34 kanónami.

Jazda: 1 eskadrona asi 50—60 jazdcov.

Pancierový vlak: obrnený vlak čís. 8.

Okrem toho obsahovala uvedená armáda jeden prápor delnícky a jeden prápor četnícky; nie sme si však istý, sťa zasiahly do bojov u N. Zámkoch.

Oddiele tejto divízie — a to roty a batterie — byly vedené dôstojníkmi pravidelného vojska. Disciplína bola prísna. Cel'kom vziato,

PODPLUKOVNÍK BONEAU.

červená 8. divisie bola skutočnou pravidelnou divíziou maďarskou, síce početne slabou, avšak pod velením zkusených žiakov Conrada z Höt-zendorfu, majúcich diplomy vysokých škôl rakúskych.

Dňa 15. júna boli sme posílení jednou rotou ženistov a jednou guľometnou rotou, takže slozenie môjho oddielu bolo nasledujúce:

- 1 smiešaný prápor 39. legionárskeho pluku (arditi, taktiež i 3. a 5. rota)
 - 1 prápor I. pluku Stráže Slobody,
 - 1 prápor 99. pluku,
 - 1 rota námorníkov č. 4,
 - 1 guľometná rota č. 11,
 - 1 rota ženistov,
 - pol. batterie 5/7 italských legii,
- celkom 1200 mužov pechoty s 24 guľometmi a 2 poľnými 10 cm húfni-
ciami.

Tento oddiel nebol tak šťastný, aby bol vedený učenými dôstojníkmi; velili mu len prostí dôstojníci legionárski, ľudia niepríliš složití, ale znajúci rozdávať pekné rany, ľudia, ktorí sa tvrde bili v Srbsku, Itálii, na Rusku a vo Francii: majori Dřimal a Jirsa, legionári zo Srb-ska, Francie a Itálie, kapitáni Niederle, Vyčítal, Řiha, Burkoň atď.

ZAKOPY NA NITRE PRIDRUHOM HÁJENIU U NOVÝCH ZÁMKOV.

Veliteľom bol podplukovník Georges Banneau od francúzskeho delostrelectva, náčelníkom štábu major Novák, leg. zo Srbska a Francie.

Celé tri bojovné dni bolo potreba, aby červená 8. divízia maďarská, disponujúca ohromnou prevahou prinútila tento československý oddiel k vyklúdeniu návršia u Kürtu. A to ešte, ustupovali sme dňa 17. júna, bojujúc za každú piad' pôdy od 9. hod. ráno do 11. hod. večer, kde nám už len zbývalo 30 rán kanónových!

Mali sme síce ztráty, mrtvých a ranených, zajali sme však Maďarom len 3 vojakov a 1 gul'omet.

Dňa 18. júna. Nazajtrá, dňa 18. júna čelili sme nepriateľ a medzi Udvardom a Bajčou, beztoho aby sme obdržali posily alebo strelivo. Zápasili sme tam od 5. hod. ráno až do 2. hod. poobede; potom som dal rozkaz k ústupu na čiaru u Nitry a N. Zámkoch, vyhlásil všade, že budeme hájiť túto pozíciu až do posledného dychu.

V bojoch dňa 17. a 18. júna vyznamenali sa zvlášte námorníci, Sokoli a D. T. J. majora Müllera (z práporu Stráže Slobody) a ženisti.

Chrabrosť Čechoslovákov imponovala učeným žiakom Hötzen-dorfovým do tej miery, že po celý deň 18. júna zdržali sa ďalších útokov.

Tieto srážky taktiež i boje u Levíc ukázaly celú vážnosť maďar-

ZAKOPY NA NITRE PRIDRUHOM HÁJENIU UNOVÝCH ZÁMKOV.

Veliteľom bol podplukovník Georges Banneau od francúzskeho delostrelectva, náčelníkom štábu major Novák, leg. zo Srbska a Francie.

Celé tri bojovné dni bolo potreba, aby červená 8. divizia maďarská, disponujúca ohromnou prevahou prinútila tento československý oddiel k vyklúdeniu návršia u Kúrtu. A to ešte, ustupovali sme dňa 17. júna, bojujúc za každú piadť pôdy od 9. hod. ráno do 11. hod. večer, kde nám už len zbývalo 30 rán kanónových!

Mali sme síce ztráty, mrtvých a ranených, zajali sme však Maďarom len 3 vojakov a 1 gul'omet.

Dňa 18. júna. Nazajtrá, dňa 18. júna čelili sme nepriateľ a medzi Udvardom a Bajčou, beztoho aby sme obdržali posily alebo strelivo. Zápasili sme tam od 5. hod. ráno až do 2. hod. poobede, potom som dal rozkaz k ústupu na čiaru u Nitry a N. Zámkoch, vyhlásil všade, že budeme hájiť túto pozíciu až do posledného dychu.

V bojoch dňa 17. a 18. júna vyznamenali sa zvlášte námorníci, Sokoli a D. T. J. majora Müllera (z práporu Stráže Slobody) a ženisti.

Chrabrosť Čechoslovákov imponovala učeným žiakom Hötzen-dorfovým do tej miery, že po celý deň 18. júna zdržali sa ďalších útokov.

Tieto srážky taktiež i boje u Levíc ukázaly celú vážnosť maďar-

VYPALOVANIE Z 15 cm KANÓNA.

skej offenzívy, smerujúcej od Levíc k Nitre a od N. Zámkov ku Galante a poskytly generáľovi Mittelhauzerovi času, aby nám poslal posily.

K večeru dňa 18. júna prišli ešte do N. Zámkov: domobranecký prápor č. 7. (700 mužov) pod velením majora Rejholca, legionára srbského a francúzskeho, $\frac{1}{2}$ batteria 1/7, $\frac{1}{2}$ batteria 3/7 (z itálskych legií) majúci celkom 4 polné 8 cm kanóny.

Okrem toho našiel som znovu v meste: arditov a 1 guľometnú rotu 33. pluku itálskych legií, 1 rotu peších delostrelcov, $\frac{1}{2}$ prápora II/34. pluku itálskych legií (130 mužov), takže nás bolo celkom 2375 pešiakov a zákopníkov so 40 guľometmi a 6 kanónmi.

Na sever od mesta medzi Veľkými Šurany a Rendve operoval jeden oddiel pravého krídla 7. československej divízie a sila dvoch práporov pod velením statočného majora Jelínka, legionára zo Srbska, Francie a Itálie. Rozdelil som obranu vo dva úseky.

Severný úsek: veliteľ major Dřimal. Na severu od komárnanskej cesty. Jednotky: I. prápor Stráže Slobody, ženisti, arditovia 39. pluku, 3. rota námornická, pol. guľometnej roty č. 11.

Južný úsek: veliteľ major Jirsa. Na juh od komárnanskej cesty.

PRED ÚTOKOM U PERBETE.

Jednotky: 5. rota 39. leg. pluku, I. prápor 99. pešieho pluku, peší delostreci, guľometná rota 33. leg. pluku.

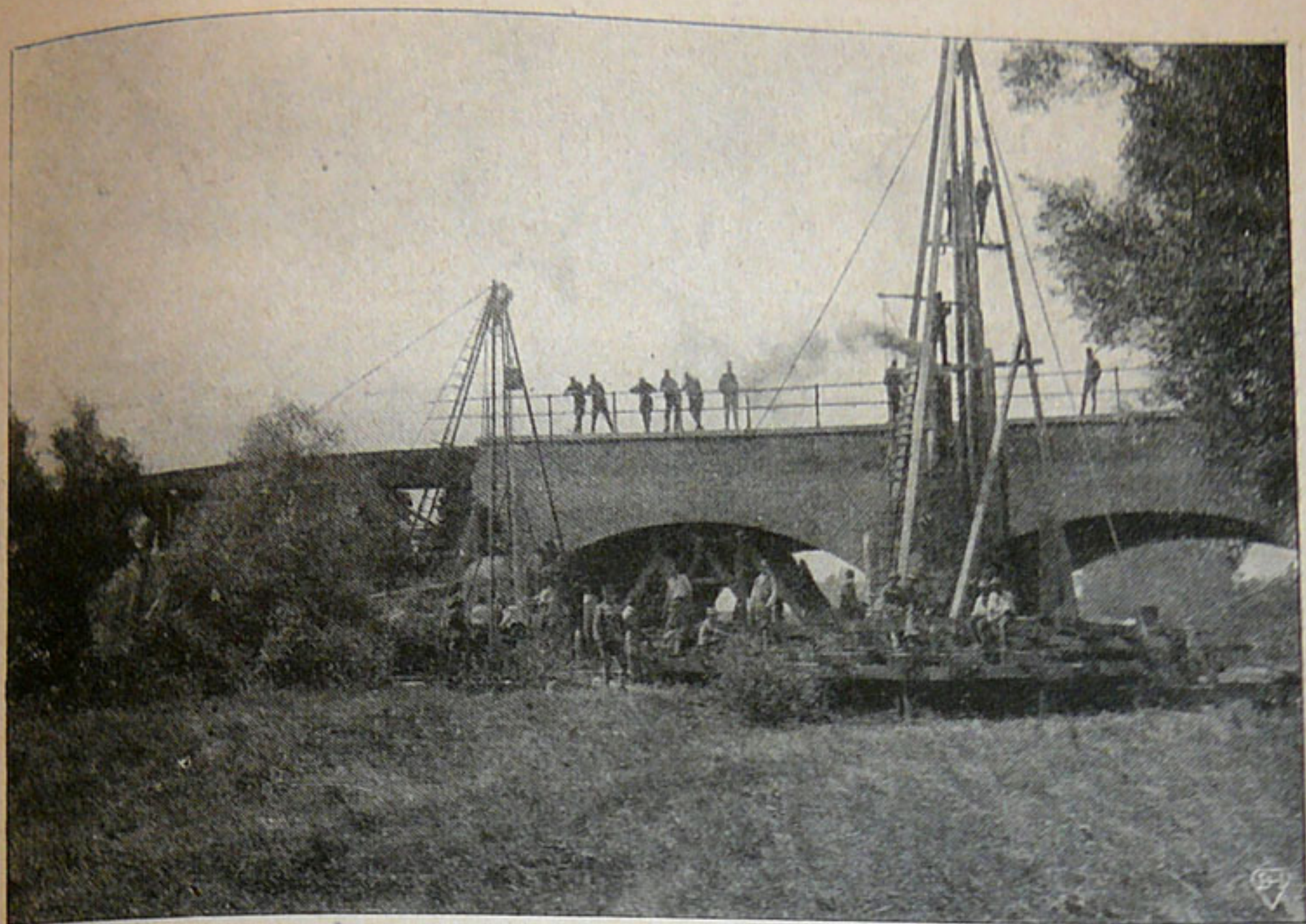
V zálohe zanechal som si veľmi silnú rezervu umiestnenú medzi nádražím a mostom na ceste do Nitry. Boly to nasledujúce jednotky: arditovia 39. leg. pluku, 3. rota 39. leg. pluku, polovica II. prápora 34. leg. pluku, pol. guľometnej roty č. 11, domobranecký prápor č. 7, celkom asi 1000 mužov sa 14 guľometmi.

Delostrelectvo bolo v pozíciách na nádraží, na západ od stanice a na moste na ceste do Nitry.

K večeru bol som nútený vyslať neodkladne majora Rejholca s 1. a 3. rotou 7. domobraneckého prápora a s polovicou II. prápora 34. leg. pluku na pomoc k Veľkým Šuranom, na ktoré Maďari dorážali. Operácia sa zdariila.

Dňa 19. júna. Dňa 19. júna o 5. hodine ráno počala červená 8. divízia maďarská prudko útočiť na celej fronte. Dozvedeli sme sa potom dodatočne, že plukovník Geyer udržoval telefonické spojenie s jedným zradcom v N. Zámkoch, ktorý ho zpravoval o všetkých našich pohyboch. Ale preto všetko mu to neprinieslo valného užitku.

Červený 17. pluk, prápor Lakosov a jedna čiastka 20. pluku útočila

STAVBA PROVIZORNÉHO ŽELEZNIČNÉHO MOSTU PRES NITRU ŽELEZNIČNOU ROTOU LEGIONÁROV.

frontálne na mosty prez riekou Nitru, súc podporovaná živou paľbou delostrelectva. Na šťastie učení dôstojníci maďarskí nevedli využiť svojej obrovskej prevahy (34 kanónov proti 6!), aby sústredeli svoju paľbu a roztrhali tak postupne jednotlivé čiastky našej fronty, obzvlášte nádražie, o ňom medzi tým sa dozvedeli, že som tam umiestnil veliteľstvo.

Predobedam všetky maďarské útoky boly odrazené s krvavými ztrátami. Naší chlapci držali sa skvele. Kapitán Miroslav Tůma 5. roty 39. leg. našiel hrdinskú smrť.

Ale po čas tohoto frontálneho boja podarilo sa Maďarom preztúpiť riekou Nitru u Bán-Kézu so 4 prápormi 44. a 20. pluku. Ich cieľom bolo, aby sme obrátili svoje pozície na sever. Avšak tyto prápory neboly stave prinútiť k ústupu 4 rotu majora Rejholca, ktorý sa usadil na železničnú trať na západ od Bán-Kézu.

Dálej k juhu 3. rota 7. domobraneckého prápóra, podporovaná 1/7 batteriou delostrelectva, zadržala dôstojne všetky maďarské útoky.

O tretej hodine odpoludnia bola situácia všade dobrá, keď som dostal telegram od 7. divizie, oznamujúcej mi, že major Jelinek je pripra-

ÚTOK NA ČEJŽ VE FRANGÚZKOM REŤAZU.

vený zasiahnúť s II. práporom 35. pluku itálskych legií (250 mužov) proti Bán-Kézu.

Ponevác statoční vojaci majora Dřímala a Jirsy stále s úspěchom sa držali na rieky Nitre, rozhodol som sa využiť všetkých svojich záloh a konečne súčtovať sa s útočníkmi od severu. Odobral som sa k veliteľom prápora a k majorovi Jelínkovi, aby som zriadil útok. Major Jelínek útočil s II. práporom 35. pluku itálskych legií od severu a s rotami majora Rejholca tiež od západu. Major Novák útočil od juhozápadu 3. a 4. rotou 7. domobraneckého prápora, arditi 39. pluku a s polovicou gul'ometnej roty č. 11. Štyri kanóny (zo 6 čo sme mali) podporovala útok.

Bitevný rozkaz bol veľmi jednoduchý: opakujem znovu, že sme neboli žiadnymi učenci, ale vojakmi z fronty, znajúcimi len rozdávať pádne rany.

»O 5. hodine aj 30 min. odpoľudnia všecia rázne ku predu! Smer: dedina Bán-Kéz!«

Všetko ustupovalo pred týmto útokom a Maďari boli odrazení o 2—3 km až k Bán-Kézu, ktoré ešte však obránili. Dvanásťsto Čechoslovákov zahájilo protiútok a porazilo na širom poli 2000 Maďarov.

V tej istej dobe pokúsili sa Maďari až do 9. hodín večer o no-

vé útoky na mosty prez riekú Nitru, boli však vždy odrazení. Do západu slnca zvíťazili sme na všetkých stranách.

Všetky oddiele sa bily obdivuhodne a boly nadšené úspechom. Dňa 20. júna. Nazajtra, dňa 20. júna za nového útoku, II. prápor 35. leg. pluku a 7. domobranecký prápor za podpory 2 lietadiel francúzskeho kapitána Lachmanna zmocnily sa o 6. hod. ráno dediny Bán-Kéz. II./35. prápor ostál v dedine.

7. domobranecký prápor bol vziatý do zálohy. Úkol ktorý dostáli múdri žiaci Hotzendorfovi dňa 19. júna, zastavil dňa 20. júna všetky útoky Maďarov, ktorí však stále na dostrel zostávali. My však nedoprajeli sme im oddychu.

Z rána obdržali sme novú posilu a síce 2. domobranecký prápor o 300 mužoch; generál Mittelhauser poslal nám krom toho ku 2. hodine k podpore ešte obrnený vlak.

Rozhodol som sa v dôsledku toho ihneď k protiútokom. Náš plán, ako vždy veľmi jednoduchý, pozostával z využiti tých okolností, že Maďari zabývajú sa úmyslom chytró nás obklúčiť, rozšírili svoju frontu do diaľky 7—8 km, k hromadnému útoku na ich stred a jeho prielom.

Účelom prvého útoku vedeného sviežima silami 2. domobraneckého prápora a 3. rotou 7. domobraneckého prápora za podpory obrneného vlaku bol prechod prez mosty rieky Nitry zabezpečený k nim na ľaví breh. Potom maly všetky zálohy prejsť prez riekú a pokračovať v útoku.

Zahájili sme útok o 3. hodine 45 minút odpoľudnia za strašnej paľby kanónov a guľometov. Maďari však boli zpravení! Prihodilo sa nešťastie: V okamžiku keď náš obrnený vlak prechádzal prez most, bol už skoro na druhej strane, zasiahla nepriateľská strela podmínovaného mostu, takže s desným treskotom vyletel do povetria. Vlak sa zastavil nehybne uprostred dáždá nepriateľských strel: jeho posledný voz ostál trčať v trhline.

Boly to vtedy pre nás trudné chvíle. Našich vojsk zmocnil sa náhle zcela pochopiteľný dojem, že ide o zradenie, zakolísala.

Aby pozdvihol odvahu všetkých a nenechal nepriateľa využiť okamžitého jeho úspechu, rozhodol som sa hneď k prevedeniu všeobecného útoku.

Majori Dřimal a Jirsa mali za úkol podporovať útok s mosta a udeřit na čiaru: Továrňa na kože — prvý strážný domok na železnici do Parkanu, major Rejholec zas vyraziť mostom u Nyárhídi — majerka ku predu a prebiť sa až ku železnici.

V tejto chvíli 4 hod. 15 min. prihodila sa hrdinská epizóda. Major Jelínek práve prišiel so svojim spojovacím oddielom na novozámecké

nádražie. Spozoroval situáciu stále ešte kritickú. V okamžiku, keď 2/2 domobranecská rota doposiaľ v zálohe, postupovala ku predu s nebezpečným poslaním prebrodiť rieku Nitru a uvoľniť obrnený vlak, žiadal na tento statočný dôstojník o povolenie, aby smel dobrovoľne útočiť s týmto oddielom. Dal som mu ho, viem, že jedine od krajnej energie všetkých závisí možnosť úspechu, a poveril som ho velením nad útokom podiaľ železničnej trati. Major Jelínek nadchol svojim skvelým príkladom svoj oddiel, prešiel rieku Nitru a dosiahol vlaku. Na nešťastie však padol, bol trafený nepriateľskou guľkou do prs. Generál Mittelhauser, ktorý práve prišiel na nádražie, vyznamenal hneď válečným krížom tohoto hrdinu, ktorý ešte mal toľko sily, aby vypovedal svoje posledné slová: »Jsem šťasten, že umírám pro svou vlast«.

Obeť majora Jelínka nebola márna. Útok Čechoslovákov pokračoval zúrivo prez odpor nepriateľa posilňovaného četnými guľametmi a mocnou delostreľbou. Ztráty boli veľmi značné, ale postupovalo sa neustále. Major Dřimal v čele 2. domobranecského prápora, námornickej roty a prápora Stráže Slobody postupoval podiaľ trati; rota ženistov vyrazila zo mlyna a útočila tiež. V 6 hodín večer major Jirsa vyrazil s 3./7., 5./39., 1. a 3./99. rotou a dobyl útokom továrňu na kože po prudkom boji, muž proti mužovi.

Major Rejholec, ktorý na nešťastie opozdil, následkom omylu spôsobeného pri odavzdávaní rozkazu, vyrazil u nyárhídskeho mostu k 7. hodine večernej, pritiahol sa o 2 km k maďarským čiarám a obrátil na útok jeden prápor a jednu batteriu 8 cm kanónov, zmocnil sa ich municíí.

Boj sa zastavil až k 9. hodine večernej. Československé prápory zvíťazily všade a ukoristily 7 guľometov. Všetky oddiele držaly sa hrdinský.

Deň 21. júna. Za svitu dňa 21. júna prihliadali sme k ústupu čer-venekej 8. divisie maďarskej, ktorá soznajúc svoju porážku, ustúpila za rieku Žitvu medzi osady Bajč a Udvard a zaujala obranné postavenie.

Boli sme víťazovia a majorovi Jelínkovi bolo dopriaté poslednej radosti, že ešte pred svojim skonánim zvedel o tomto víťazstve. Bolo vykúpené ťažkými ztrátami, avšak ztráty nepriateľa boli ešte o mnoho väčšie. Prez všetkú únavu bola nálada všetkých bojovníkov opravdu povznesená.

Následkom toho rozhodol som sa k novému útoku na nepriateľa, než by bol mal času k opevneniu a získaniu posily.

Deň 21. júna bol venovaný k odpočinku oddielu, ku zisteniu nepriateľských pozíc taktiež i pripravám našej ofenzive. Poručík Vojtěchovský, ktorý prišiel za vidna do N. Zámkov s 28 dragonmi,

previedol zistenie nepriateľských pozícií s obratnosťou a smelosťou. V tej istej dobe červený prápor delnícky, jeden prápor 44. maďarského pluku a 1. bateria delostrelectva pokúsily sa bezúspešne o útok proti osade Hull, kde prevzal velenie nad úsekom veľkošuranským po padlom majorovi Jelínkovi major Fabián.

Deň 22. júna. Behom dopoludnia pracovali železniční robotníci horlive na uvoľnení nášho obrneného vlaku. Takže ku 2. hodine odpolednia mohli sme s ním zas disponovať.

Útočný plán — stále jednoduchý — bol následovný: Kapitáň. Burkoň 39. leg. pluku s 2 rotami a za pomoci poloviny jednej baterie delostrelectva zabaví Maďarov na celej čiare a tak odvráti ich pozornosť Major Rejholec spoľahnutý na ostatné 2 polbaterie (len 3 dela!) a obrnený vlak, podnikne s 7. práporom útok na krajné pravé krídlo nepriateľské u dediny Bojcs. Ostatné oddiele budú pohotove, aby využili úspechu, skomčí-li vze dost skoro, o opačnom prípade začne sa nazajtra.

Osada Bajcs bola hájená jedným práporom 17. červeného pluku za podpory medzinárodného prápora a 2 baterii delostrelectva (s 8 kanónmi).

Medzinárodný prápor dal sa na útok; prápor 17. pluku odporoval statočne, nemohol však zastaviť údatných bojovníkov majora Rejholca, ktorý ku 6. hod. 30 min. večer dobyl Bajcs útokom, ktorý bol prevedený opravdu energicky. Ukoristili sme v dedine 3 guľomety. O 8. hodine večer bola na týchto miestoch rieka Žitva a jej brehy úplne v našich rukách. Naše ztráty boli malé.

Deň 23. júna. V noci bol môj oddiel' poslabený následkom odchodu 2. streleckého prápora, ktorý bol daný k dispozícii 7. československej divízie. Ničmenej sme začali znovu offenzívu.

Major Hampl s 1. rotou II. prápora 35. leg. pluku (as 70 mužoch) podporoval východne od Bán-Kézu kapitáňa Burkoňa, ktorý teraz operoval s arditmi a 3. rotou 39. leg. pluku taktiež i 1. rotou 99. pešieho pluku. Okrem toho major Fabián s II. práporom 33. leg. pluku znepokojoval nepriateľ a pri osade Ohaj.

Major Dřimal stál pohotove so všetkými zálohami, aby poskytol pomoc majorovi Rejholcovi, ktorý útočil z Bajcse na východ proti bažantnici (Fácánkert).

Naša offenzíva započala v 7 hodín. Nepriateľ začal tiež na celej fronte paľbu z viac guľometov a batterií a o 8. hodine pokúsil sa o všeobecný protiútok.

V centre a na ľavom krídle slabé jednotky majora Hampla a kapitáňa Burkoňa odrazily útoky 20. červeného pluku.

V pravo 17. červený pluk vrhol 3 svoje prápory proti 7. domobraneckému práporu. U Bojcsse rozvinula sa krvavá šarvátka, za ktorej

previedol zistenie nepriateľských pozícií s obratnosťou a smelosťou. V tej istej dobe červený prápor delnícky, jeden prápor 44. maďarského pluku a 1 bateria delostrelectva pokúsily sa bezúspešne o útok proti osade Hull, kde prevzal velenie nad úsekom veľkošuranským po padlom majorovi Jelínkovi major Fabián.

Deň 22. júna. Behom dopoludnia pracovali železniční robotníci horlive na uvoľnení nášho obrneného vlaku. Takže ku 2. hodine odopoludnia mohli sme s ním zas disponovať.

Útočný plán — stále jednoduchý — bol následovný: Kapitáň Burkoň 39. leg. pluku s 2 rotami a za pomoci poloviny jednej baterie delostrelectva zabaví Maďarov na celej čiare a tak odvráti ich pozornosť Major Rejholec spoločne s ostatnými 2 polbaterie (len 3 dela!) a obrnený vlak, podnikne s 7. práporom útok na krajné pravé krídlo nepriateľské u dediny Bojcs. Ostatné oddiele budú pohotové, aby využili úspechu, skomčili vze dost skoro; o opačnom prípade začne sa nazajtra.

Osada Bajcs bola hájená jedným práporom 17. červeného pluku za podpory medzinárodného prápora a 2 baterii delostrelectva (s 8 kanónmi).

Medzinárodný prápor dal sa na útok; prápor 17. pluku odporoval statočne, nemohol však zastaviť údatných bojovníkov majora Rejholca, ktorý ku 6. hod. 30 min. večer dobyl Bajcs útokom, ktorý bol prevedený opravdu energicky. Ukoristili sme v dedine 3 guľomety. O 8. hodine večer bola na týchto miestoch rieka Žitva a jej brehy úplne v našich rukách. Naše ztráty boli malé.

Deň 23. júna. V noci bol môj oddiel' poslabený následkom odchodu 2. streleckého prápora, ktorý bol daný k dispozícii 7. československej divízie. Ničmenej sme začali znovu offenzívu.

Major Hampl s 1. rotou II. prápora 35. leg. pluku (as 70 mužoch) podporoval východne od Bán-Kézu kapitáňa Burkoňa, ktorý teraz operoval s arditmi a 3. rotou 39. leg. pluku taktiež i 1. rotou 99. pešieho pluku. Okrem toho major Fabián s II. práporom 33. leg. pluku znepokojoval nepriateľa pri osade Ohaj.

Major Dřimal stál pohotove so všetkými zálohami, aby poskytol pomoc majorovi Rejholcovi, ktorý útočil z Bajcse na východ proti bažantnici (Fácánkert).

Naša offenzíva započala v 7 hodín. Nepriateľ začal tiež na celej fronte paľbu z viac guľometov a batterií a o 8. hodine pokúsil sa o všeobecný protiútok.

V centre a na ľavom krídle slabé jednotky majora Hampla a kapitáňa Burkoňa odrazily útoky 20. červeného pluku.

V pravo 17. červený pluk vrhol 3 svoje prápory proti 7. domobraneckému práporu. U Bojcsse rozvinula sa krvavá šarvátka, za ktorej

pravé dva maďarské prápory byly tak zbité statočnými domobranci majora Rejholca, že tretí prápor zdráhal sa ísť do ohňa. O 11. hodine naše prápory ovládaly, ovšem so značnými ztrátami, dobyté územie.

Využívajúc prvých úspechov, chystali sme sa pokračovať v offenzíve zasiahnutím záloh majora Dřímala, keď som obdržal rozkaz 7. čs. divizie, v jeho dôsledku nariadil som zastavenie útoku.

Na celej fronte bol práve uzavrený predmier s maďarskou červenou vládou, ktorá sa zaviazala, že odvolá svoje vojsko až ku hraniciam.

Taký bol asi priebeh bojov u N. Zámkoch, vo ktorých československé oddiele v sile malej miešanej brigády zápasily víťazne proti červej maďarskej divizie. Jeden pešiak proti dvom, jeden guľomet proti trom, jeden kanón proti piatym.

Tieto boje nás stály 300 mužov mrtvých a ranených. Ale nielne že offenzíva 8. červej divizie maďarskej bola zlomená, ale čo viac, zatlačili sme túto divíziu späť o viac ako 5 km, ukoristili 10 guľometov a prinútili sme ich k obrane. Ztráty, ktoré nepriateľ utrpel, byly také, že pôsobily hruzou na sovietskú vládu v Budapešti. Tento nepodarený útok u N. Zámkoch mal veľký vliv na prídenu predmieru veliteľstvom červej armády maďarskej.

Opísal som priebeh bojov čiste skrátka, ako by sa bol púšťal do podrobnosti, čiste srovnáním skutočných sil o docielených výsledkov, ktoré svedčia lepšie ako zvučné fráze o statočnosti vojakov a zdatnosti ich dôstojníkov. Dali citelný úkol z praktickej taktiky preučeným žiakom Conrada z Hötzenendorfu.

Čo sa mňa týče, som hrdý na to, že som smel veliť tak zdatným rotám a s nimi sa biť za československú republiku, ktorá vo strednej Europe je vzorom slobody a demokracie.

Musím súčasne vyriadiť tiež uznánie železničiarom, ktorí hrdinský a s klúdom šli za svojou povinnosťou i v nepriateľskom ohni, ktorí umožnili príchod vykládanie posil a tým činne spolupracovali k našim úspechom.

Bratislava, 10. maja 1922.

P P L. B O N N E A U

20. ČERVEN 1919.

Nebylo možno déle vydržet. Rozlilo se dusné vedro, v hrdle vyšlo, těla se chvěla horečkou. Země pálila jako pec. A tak hoši za nášpem leželi. Unavení, nevyspalí, toužící po loku vody. Za nášpem lině

tekla Nitra, dva kroky k ní přes násep ale nebylo možno zvednout ani hlavu. Kule svištěly jedna za druhou, hřeben náspu bičovaly prudce, nízko se nesly a pár kroků za náspem do země se zarývaly. I granáty tam zapadávaly. Přelétly vždycky v prudkém hvizdotu, řady hochů se k zemi těsně položily, náboj dopadl, snop ohně a dýmu se zvedl, hrom se rozhučel a černá prst vysoko a široko vylétla. Pak jakoby kdosi neviditelný jich směr vedl, šly blíž, těsně za násep, pak už do náspu, bořily jej a zasypávaly ukryté hochy.

Vzadu stál maličký, bílý domeček. Zahrádka vedle jako dlaň, studna ve stínu třesní. Srdnatější pro vodu se tam několikrát odvážili. Jako kočky shrbení, skoky přeběhli palouček, za plotem zmizeli, vahadlo studny tichounce zaskřípalo, zvolna skleslo dolů, ale to už je nepřítel obyčejně zpozoroval, strojní pušky naproti ve statku se zlověstně rozštěkaly a hoši, hrůzou v obličejí popelati, svezli se s vršíku a běželi v dešti kulí za násep. Někdy pár kapek vody přinesli, někdy se ani ke studni nedostali.

Byl to den k zoufání. Táhl se líně, k nepřechkání byl. Nepřítel později už prudce se rozstřílel. Nebylo už neporušeného místečka. Všude rozrytá půda, násep pobořen, hoši kvapem, zaliti potem jej opravovali, pak zalézali hluboko do vyhrabaných jam, těsnajíce se k zadušení. Neďaleko do úkrytu kulometu granát zapadl. Násep se sesul, lidská těla v hromadě země se zachvěla, ale ani nezranění se zvedli, zaběhli na jiné místo, kulomet přetáhli a rozohnili se.

Kterýsi se k pušce posadil, naklonil se vzad, páku její uchopil a puška, poskakujíc na svém stojanu, vyčrlila spousty střel. Druhé se po celé délce náspu ozvaly.

A to už do hochů cosi divokého vjelo. Vylezli z úkrytů, pušky na násep a salvou stříleli za druhý břeh. Oči jim zablýštěly divokostí. Zledovatěli jakýmsi strojeným klidem a stříleli přesně, vykukujíce a pozorujíce nepřítelovy pohyby. Baterka se vzadu, daleko za nádražím také ozvala. Náboje v krátkých přestávkách letěly jeden za druhým přes jejich hlavy k protějším návrším — droptivé výbuchy bylo odtamtud slyšet.

Roviny se v levo do dálek táhly; opuštěné byly a pusté. Klid tam byl a cosi nevýslovně vábného v něm leželo: nebylo tam bojů, člověk mohl volně do trávy klesnout, přivřít oči a nechat se skolébat výpary země a vůní trav. A mohl se zasnít o novém, krásném životě, o tom, co ještě může vykonat. Mohl tam načerpat mnohých sil a odhodlání, mnohé si mohl vysoko před sebe vytýčit . . .

Eh . . . vtiskli zbraň do ruky, zákeřně se na nepřitele vrhli, tož stůj a bij se . . . Mnohde v domech ukrytá srdce spínají ruce a úpěnlivě se modlí, abys zvítězil, doufají, že je, utiskované, ochrániš rukou silnou

a že po zažehnaných nebezpečnostvích přineseš jim pokoj a mír a požehnaní života. Někde také i plno záští bylo. Ukryté ruce se v pěstě zatínaly, po smrtící zbrani sahaly v zimničním nebezpečí. A čekaly až ukážeš slabou chvíli svého odhodlání, aby ti ránu v týl mohly zasadit.

Bylo někde plno bolesti. A i vojáku je mnohdy dána moc, aby bolest utlumil. I on je někdy povolán, aby svým životem a bolestí jeho zažehnal bolest druhých.

Proto ti hoši stáli u svých pušek a bili se zoufale. Nesčetné bezesné noci je zmučily, seslabily jim údy, ale posílily jejich odhodlání bít se za věc velikou, stát na výspě nejpřednější a nejnebezpečnější . . .

Po mostě do nebezpečných dálek vyjel obrněný vlak. Zasupěl, zahučel, děla z jeho boků zahřměla hrozivě, těžké náboje přenesly se přes žitné lány. Hoši přivítali ho s jásotem. Cosi mluvícího bylo v těch několika kovem pobitých vozech, cosi vysvobozujícího a povzbuzujícího. Šťastné rozzářené pohledy jej pohládily a popřály dobrého porřízení. V mučivých chvílích objevil se tento mrtvý kolos jako vykupitel z pekla bouřlivých dnů. A teď, kdy na trati stál, zahalen v plamenné záblesky děl na svých bocích, hrozivě vypiatý jako mstitel za všecko pokoření a bolest, již ti hoši snesli, z mnohého srdce tíha spadla, leckde jiskérka vzplála, že konec bědování je nedaleko.

Hoši shlukli se za náspem, vpili se zraky v rostoucí boj, kdosi i mazlivě říkal: »Bij, pomoz! Pomoz!« Mezitím, co oheň nepřátelských baterií zasypal ho výbuchy, zvedl se sloup černého dýmu z pod mostu, vyšvihl se k oblakům, lidé tam jako pířka zatančili ve vzduchu, křik se v rachotu ozval, zoufalý a poděšený a nelidský. A nebylo tam již vlaku . . . Něco znetvořeného a zjeveného viselo ve vzduchu, řeka byla troskami zavalena . . .

Zabřískly čísi rozkazy. Praporník běžel kolem náspu k dřevěnému můstku nad Nitrou, holí šermoval a z plna hrdla křičel. Hoši kvapem připínali výzbroj, jeden za druhým ho následoval. Strojní pušky nepřítelovy se po celé čáře rozštěkaly a naplnily ovzduší nesmírným množstvím nábojů. Hoši s náspu se svezli a kalnou vodou Nitry přecházeli, pušky vysoko nad hlavou vztyčující. Někteří se ve vodě zastavili a napájeli jako uřícený dobytek. Přes druhý násep se přemetli, druhým ramenem se přeplavili a vycházejíce na otežrené, zorané pole mnozí už klesli. Padli k zemi prudce, široce hlubokými ranami.

Šlo se k útoku. Prořídla hrstka lidí vyrojila se na pole, zabouřilo »hurá« a s široce rozevřeným dřípím, a s netvořenými tvářemi hnali se k bílému statku. Stál tam v houští stromů nevinně, cesta kolem něj běžela někam k pohořím, ale pušky tam ukryté v nepřetržitých výstřelích ostřelovaly zoraná pole. Děla už také nepřestřelovala. Rány šly přesně s útočící řadou, skok za skokem a byly přímo do středu útočníků.

Bílý dvůr, stromy u něho . . . Za chvíli zkrvavěl těžce vybojován, stal se útočištěm bolesti a ukryl ty, kdož přišly k jeho zdem vydchnout a klesnout. Za zdí ukrytí hoši se ještě s ustupujícím nepřítelem bili. Vysoký nadporučík tam stál, a čímsi bolestivým nasákla jeho tvář. Oči hluboko zapadly zkrvavené, vrásky vryly se v koutky úst, zesínávaly rty: Ubití hoši leželi po poli, u statku v trávě a někteří, vlekouce se po zemi s přeráženými údy, plazili se zpět za vysoký násep, nařikajíce a vyjíce bolesti.

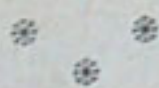
Několik jen hochů zůstalo. A když se po hodinách dlouhých vraceli zpět, stanuli nad řadou svých druhů za náspem, chodili od jednoho ke druhému, hladili je po tvářích, snažíce se zmírnit velikou fysickou bolest. A přemnozí dobří hoši tam leželi. Někteří se zakrytými obličejemi leželi ztrnulí a napiatí, stranou byli už položeni, jiní do vyschlé trávy nechávali stékati zpěněnou krev.

Večer se snesl milosrdný a konejšivý. V dálkách doznívaly výstřely tlumeně a ne už nebezpečně, jako ve snách. Západ zrůžověl nadem, hvězdy zasvitly. Z Nitry se chlad zvedl, rozlil se po polích, a skráně ochladil.

Na trati už lidé se nehemžili, pracujíce na záchranně vlaku.

A tu za náspem mnohé oko dohasínalo, kalilo se, někdo zavyl bolestí, na prostřelený obličej ruce chvějící si kladl . . .

Městečkem pak mnozí šli těžce a nachýleně k místům, kde vlál praporek Červeného kříže.

Vyprchala už mnohá vzpomínka na ten den. Všecko se ztiší, i nejprudší bolest. Mnohého člověk už nevzpomene a to, co nejvíce bolelo, obalí se neurčitostí, není v tom už prudkosti, zmírní se. Dny klidu utiší, rouškou snivosti zastřou, co hrůzu vzbudilo.

Něčím velikým a smířlivým napojí se lidská duše.

Ti, co padli, leží už dávno ve svých rodných obcích. Srdce zoufalých matek doprovodilo jich ostatky na své hřbitovy, slzy den ze dne napájají jejich rovy. A starostlivé a přepečlivé ruce matek krásně nepatrné jich mohyly květy, v dušičkové dny jim světla v hlavy staví.

Jen někteří tam ještě zůstali. Nenašli se; zapadli v prudkém vzplátní bouře a leží po různých místech roztroušeni. Ale i tu se najdou milosrdné ruce bratří a sester, kteří jejich domělé rovy ošetří pečlivě, kteří zajdou na svých procházkách k místům, kde leží, s vroucím účastenstvím nechají přijíti vzpomínce na veliký den.

Na den, kdy musela být oběť největší přinesena, aby přišel pokoj a mír . . .

ANT. J. MÁDL.

Z PAMÄTNÉHO LISTU I. PLUKU STRÁŽE SLOBODY.

Šiel ako ostatní s vedomím svojej povinnosti. Šiel bez najprimitívnejších bojovných prostriedkov, bez lopatky, bez ručného granátu. Cítil, že prináša obeť novej demokracii. Nespál, nejedol, zakopával sa (ručne bodlom), keď lopotky nebolo, ohýbal koľajnice sochorom, keď nemal ekrasitu ku vyhodeniu trati do vzduchu pred bližiacim sa pancierovým vlakom.

Tak šiel do útoku aj v parný deň dvadsiateho júna zrajúcim žitom. Výbuch šrapnelov položil ho k zemi na sklad k voniacej materinej dúšky. Akobyho niekdo uderil silne pres ľavú nohu. Prišly mrákoty, divný pocit, ako keď z ponenáhla uniká ti život.

Bol tichý večer, len puška tu a tam sa ozvala, prebudila ho so sladkého sna. Palčivá bolesť v ľavej nohe pripomínala všetko, čo sa udalo odpoľudnia. Stydla krv usadila sa na rane a prerážala vojanskými nohaviciami. Čo sa asi dialo ďalej, ako pokročil útok? Čo ostatní? Snaží sa vstať, ale noha vypovedá službu.

V predu počuje maďarské klianie. Zvolna sa vlečie do obilia. Naráža. Stuhlé telo. Prezerá a poznáva desiatnika Kodedu. Nie však podľahavy, ktorá je zčiernalá výbuchom šrapnela, len podľah oblečenia. S veľikou námahou, pomáha si, rukama postupuje. Zase telo. Klomínek. Mladá a krásna hlava rozrazená strelou dum=dum, len jedno z modrých očí, ktoré sa vždy smialy, díva sa zakaleným pohľadom, a tak to ide ďalej. Sokol a člen D. T. J. leží vedľa neho spojení vo smrti za vlast. Usadá a po opatrnom zapálení cigarety, jej dým púšťa pod plášť, aby nevzbudil pozornosť maďarskej hliadky chodiacej po nieďalekom brehu Nitry, premýšľá o tom, čo bude ďalej. Jestli ho najdú raneného Maďari, iste nebudú brať ohľad, úsúť rozzrení neúspechy štyrdenných útokov. Od českých vojsk delia ho dve ramená Nitry.

HRST SPOMIENOK.

Obraciam listy v knihe spomienok až do dôb prvých našich dní v Nových Zámkoch. Čo tie už všetko prežili, nezabudnú na tie pohnuté dni dozaista nikdy. Nové Zámky boly tlejúcim ohniskom, z ktorých občas vyletel plameň, ať už v podobe všeobecnej stávky železničiarov, lebo maďarského aeroplánu, ktorý vyhadzoval vlastizradné letáky, lebo prepadnutím našich ľudí atd. Vedeli sme všecia, že príde k výbuchu, že príde k výbuchu skutočného ohňa.

Cítili sme sa však v Nových Zámkoch bezpeční, pretože sme vedeli, že naši chlapci, itálski legionári, a síce 39. pluk a 34. je tu a že sme pod ich ochranou.

Prvým väčším znakom bolo prepadnutie Nového Komárna. Pravdepodobne špatným dorozumením či nepochopením rozkazu z Maďarska, bol útok na hlavnú trať našich vojanských stredísk prevedený skorej, ako vlastný vojanský útok na Komárno. Bolo asi v pláne prepadnúť Nové Komárno a hlavne tunajší stávkujúci železničiar, zamestnanci býv. maďarských štát. dráh, mali súčasne prerušiť železničné spojenie s Komárnom a tým zabrániť dopravu vojanskej pomoci z Nových Zámkov, respektíve z Nitry. V noci 29. apríla r. 1919 bola železničná trať Nové Zámky — Nové Komárno u strážneho domku č. 18 ekrazitom vyhodená do povetria a na trati N. Zámky — Nitra boly vymontované koleje pred stanicou Surany, takže vlak idúci v uvedenej noci vyšinul, stroj sa prekotil a tiež niekoľko nákladných vozov zotarasil na trať.

K prepadnutiu Komárna však v uvedenej noci nedošlo, ale až o deň pozdejšie a síce v noci z 30. apríla na 1. mája.

Trať do Nov. Komárna bola však už behom dňa urobená a miesto trati N. Zámky — Surany mohlo byť použitej spojky Surany — Slov. Meder — N. Zámky.

V noci 1. mája došla zpráva, že Maďari prepadli N. Komárno, prestúpili most prez Dunaj a žiadaná nutne pomoc. Hneď bol zalarmovaný tunajší leg. pluk č. 34, ktorý v krátkej dobe stál na nádraží hotový k odchodu. Tí, ktorí túto noc v N. Zámkoch prežili a videli odchod našich chlapcov do Komárna, toho sotva voľakedy zabudnú.

Vidím neustále pred sebou vlak husto obsadený s legionármi, ktorí nedočkave očakávali odchod vlaku, ba ani na raňajky, ktoré mali byť narýchlo uvarené, nechceli čakať, a nadávali dokonca mnohí, prečo že sa už nejde. Naša posádka komáromská držala sa statečne proti presile. Najbližšie zprávy z Komárna hlásily, že Maďari sú vytlačení a vydurení na ostrov, z neho sa už nedali ďalej vytlačiť. Bohužiaľ že i na našich oddieloch vyžiadal si prepád maďarský obetí.

To bol prvý väčší náraz, prvý výbuch plameňa tlejúceho ohňa. Od-

razený bol skvele a porážka tá sa vryla dobre Maďarom do pamäti, že i pri pozdejšom útoku na Slovensko neodvážili sa ani Komárna napadnúť.

Mesiac máj ubídal z neustáleho strachu a očakávania, čo najbližšia budúcnosť prinesie. Bolo nám jasné, že Maďari, ktorí sa čiastočne zpa-mätali z prvého prevratného prekvapenia a počali si uvedomovať zru-tenie sa koruny svätoštefanskej, nasadili všetky sily, trebárs podmaskou bolševizmu aby urvali nám kus ich bývaleho kráľovstva.

Naša pohraničná čiara bola slabe obsadená, bol nedostatok jednak mužstva, tak zbrane a ostatného materialu. Naproti tomu Maďari držali armádu v pohotovosti, ktorá bola dosť dobre zaopetrená válečným vý-zbrojom z bývalej Mackensenovej armády a doplnen aj vlastnou vý-robou.

Čim viac sa blížil koniec mája, tým jasnejšie stavaly sa ich úmysly, Nebolo toho dňa, aby nad N. Žámkami sa nevznášal maďarský aero-plán a nerozhadzoval letáky vyzývajúce ku zbure jak obyvateľstva, tak aj naše vojsko. Hlavne k Slovákom vojakom hovorily tie letáky, vele-bily bolševický ráj a poukazovaly na české jarmo.

Nové Zámky ukazovaly obraz fronty blízkych mestov. Čo chvíľu klapaly strojné pušky vojakov, ba i pušky železničiarov — ovšem bez výsledku — proti lietadlom.

Konečne došla prvá zpráva, nás nijak neprekvapujúca, že Maďari napadli naše pohraničné slabé stráže a dunajské monitóry, že odstrel'uju Parkán=Nánu. Po krátkom čase na to prestúpili most u Ostrihomu. Naše oddiele držaly sa statočne, ale presila bola príliš veľká a nebolo ju možné odolať. Podarilo sa síce Maďarov zatlačiť — ovšem na malý kúsok — ale nové posily hodily sa v náš neprospech a nasledovalo obsadenie nie-koľko pohraničných osad.

Naše oddiele umorené hladom a bojom, zvolna ustupovali, až pri-chádzaniu nových a nových posíl Maďarom — boly donúteny ustúpiť do Nových Zámkov.

Osudné bolo, že práve 1. júna odovzdávali Itálovia vedenia Francúzom, totiž v dobe najhoršieho položenia.

Bol to osudný moment, ale naproti tomu bolo to snáď aj našim šťastím, že v dobe najhoršej prešlo velenia do pevných rúk francúzskych dôstojníkov. Účinok dostavil sa za päťdňa a tí, keď videli nástup našich vojsk pod vedeniu francúzskym, nevedeli o niekoľko dní pozdejšie obrat ani dobre pochopiť.

Predsa o poludniu 1. júna vracaly sa do N. Zámkov zbytky slabých pohraničných síl, a N. Zámky boly vyhlásené za koncentračné miesto našich oddiel'ov.

Silné maďarské oddiele, vyzbrojené zbraňou všetkého druhu, a im-provizovaným pancierovým vlakom, postupovali rýchle ku predu.

Civilné obyvateľstvo novozámecké, hlavne bývalí maďarskí železničiar, dávali sa zbrani proti nášmu vojsku a civilistom.

Vojenské stráže v meste boli napadané, strieľalo sa proti čs. železničiarom a došlo to tak daleko, že jediné tri delá vrátiace sa z pohraničného úseku od Parkánu, z nich ešte jedno bolo k boju neschopné, vystrelilo od rampy nádražného skladišťa šrapnely proti mestu, pre postrach civilného obyvateľstva.

K večeru odstreloval už skorej spomenutý pancierový vlak Nové Zámky. Zatým, čo takto rýchly postup maďarských hord — vojskom nie je možné ich pomenovať — bral sa ku predu, organizovaly sa zvyšky našich oddielov a došlé posily pod francúzskym velením. Nutno poznamenať ku cti našich chlapcov a francúzskych dôstojníkov, že tí, ktorí všetko to videli, nečakali tak rýchly obrat k lepšiemu a že znovu v krátkej dobe zmocnia sa naši N. Zámok. A predsa sa ten div stál. Za 12 dní boli N. Zámky znovu naše. Veľmi nás prekvapily, hlavne na majetku železničnom, svedčily o tom, aký huževnatý boj sa o Nové Zámky viedol. Maďari zarazení neúspechom ustúpili, dovážali však čerstvé posily a v niekoľkých dňoch nastal odpor znovu a viedol sa nový boj o N. Zámky. Úspechu sa im však nedostalo.

Naše oddiele boli niak organizované, trebárs sa jednalo len o niekoľko dní, bolo iné sebevedomie a civilné obyvateľstvo bolo úplne kludné. Tiež k tomu prispela tehdejšia vyhláška vojenského veliteľa, že radšej N. Zámky sborí svojma delami, ako by ich mal vydať nepriateľovi.

Maďarské hordy priblížily sa síce k periferii mesta, ale ďalej ich už naše hrdinné vojská nepustily. Horko sa obracalo a veríme, že niebyť zakročenie dohody a nariadenie, aby bolo ukončené nepriateľstvo, boli by chytré naše vojská doprevadily Maďarov za hranice.

Bohužiaľ ľudné výkony našich chlapcov stály mnohé obete ako na životoch tak na majetku republiky.

Trojkoľajný železničný most u N. Zámok na trati N. Zámky — Parkán, vyletel osudnou náhodou do povetria a odtrhlo tak náš pancierový vlak. Maďari, ktorí boli v bezprostrednej blízkosti, ani sa však k útoku naň nezmohli a ohromnou silou železničnej roty legionárskej podarilo sa v niekoľkých hodinách zbudovať na troskách bývaleho mostu provizorium, prez ktoré dostal sa vlak zcela bez pohromy do bezpečia.

Končím, spominajúc s vďačnosťou všetkých tých, ktorí položili svoje drahé životy za pôdu slovenskú.

Nech slobodný národ vo svojej republiky nezabudne nikdy tých, ktorí hrdinsky položili svoj život na oltár vlasti a našim potomkom, nech je ich obetovanie žiariacim príkladom.

Civilné obyvateľstvo novozámecké, hlavne bývalí maďarskí železničiar, dúpali sa zbrani proti nášmu vojsku a civilistom.

Vojanské stráže v meste boly napadané, strieľalo sa proti čs. železničiarom a došlo to tak daleko, že jediné tri delá vrátiace sa z pohraničného úseku od Parkánu, z nich ešte jedno bolo k boju neschopné, vysterlily od rampy nádražného skladišťa šrapnely proti mestu, pre postrach civilného obyvateľstva.

K večeru odstreloval už skorej spomenutý pancierový vlak Nové Zámky. Zatým, čo takto rýchly postup maďarských hord — vojskom nie je možné ich pomenovať — bral sa ku predu, organizovaly sa zvyšky našich oddielov a došli posily pod francúzskym velením. Nutno poznamenať ku cti našich chlapcov a francúzskych dôstojníkov, že tí, ktorí všetko to videli, nečakali tak rýchly obrat k lepšiemu a že znovu v krátkej dobe zmocnia sa naši N. Zámok. A predsa sa ten div stál. Za 12 dní boly N. Zámky znovu naše. Veľmi nás prekvapily, hlavne na majetku železničnom, svedčily o tom, aký huževnatý boj sa o Nové Zámky viedol. Maďari zarazení neúspechom ustúpili, dovážali však čerstvé posily a v niekoľkých dňoch nastal odpor znovu a viedol sa nový boj o N. Zámky. Úspechu sa im však nedostalo.

Naše oddiele boly niak organizované, trebárs sa jednalo len o niekoľko dní, bolo iné sebevedomie a civilné obyvateľstvo bolo úplne kludné. Tiež k tomu prispela tehďajšia vyhláška vojanského veliteľa, že radšej N. Zámky sborí svojma delami, ako by ich mal vydať nepriateľovi.

Maďarské hordy priblížily sa síce k periferii mesta, ale ďalej ich už naše hrdinné vojská nepustily. Horko sa obracalo a veríme, že niebyť zakročenie dohody a nariadenie, aby bolo ukončené nepriateľstvo, boly by chytré naše vojská doprevadily Maďarov za hranice.

Bohužiaľ ľudné výkony našich chlapcov stály mnohé obete ako na životoch tak na majetku republiky.

Trojkoľajný železničný most u N. Zámok na trati N. Zámky — Parkán, vyletel osudnou náhodou do povetria a odtrhlo tak náš pancierový vlak. Maďari, ktorí boli v bezprostrednej blízkosti, ani sa však k útoku naň nezmohli a ohromnou silou železničnej roty legionárskej podarilo sa v niekoľkých hodinách zbudovať na troskách bývaleho mostu provizorium, prez ktoré dostal sa vlak zcela bez pohromy do bezpečia.

Končím, spominajúc s vďačnosťou všetkých tých, ktorí položili svoje drahé životy za pôdu slovenskú.

Nech slobodný národ vo svojej republiky nezabudne nikdy tých, ktorí hrdinsky položili svoj život na oltár vlasti a našim potomkom, nech je ich obetovanie žiariacim príkladom.

Civilné obyvatel'stvo novozámecké, hlavne bývalí maďarskí železničiar, cháпали sa zbrani proti nášmu vojsku a civilistom.

Vojanské stráže v meste boly napadané, strieľalo sa proti čs. železničiarom a došlo to tak daleko, že jediné tri delá vrátiace sa z pohraničného úseku od Parkánu, z nich ešte jedno bolo k boju neschopné, vystrelily od rampy nádražného skladišta šrapnely proti mestu, pre postrach civilného obyvatel'stva.

K večeru odstrel'oval už skorej spomenutý pancierový vlak Nové Zámky. Zatým, čo takto rýchly postup maďarských hord — vojskom nie je možné ich pomenovať — bral sa ku predu, organizovaly sa zvyšky našich oddiel'ov a došlé posily pod francúzskym velením. Nutno poznamenať ku cti našich chlapcov a francúzskych dôstojníkov, že tí, ktorí všetko to videli, nečakali tak rýchly obrat k lepšiemu a že znovu v krátkej dobe zmocnia sa naši N. Zámok. A predsa sa ten div stál. Za 12 dní boly N. Zámky znovu naše. Veľmi nás prekvapily, hlavne na majetku železničnom, svedčily o tom, aký huževnatý boj sa o Nové Zámky viedol. Maďari zarazení neúspechom ustúpili, dovážali však čerstvé posily a v niekoľkých dňoch nastál odpor znovu a viedol sa nový boj o N. Zámky. Úspechu sa im však nedostalo.

Naše oddiele boly niak organizované, trebárs sa jednalo len o niekoľko dní, bolo iné sebevedomie a civilné obyvatel'stvo bolo úplne kl'udné. Tiež k tomu prispela tehďajšia vyhláška vojanského veliteľ'a, že radšej N. Zámky sborí svojma delami, ako by ich mal vydať nepriateľovi.

Maďarské hordy priblížily sa síce k periferii mesta, ale ďalej ich už naše hrdinné vojská nepustily. Horko sa obracalo a veríme, že niebyť zakročenie dohody a nariadenie, aby bolo ukončené nepriateľ'stvo, boly by chytré naše vojská doprevadily Maďarov za hranice.

Bohužiaľ ľudné výkony našich chlapcov stály mnohé obete ako na životoch tak na majetku republiky.

Trojkoľajný železničný most u N. Zámok na trati N. Zámky — Parkán, vyletel osudnou náhodou do povetria a odtrhlo tak náš pancierový vlak. Maďari, ktorí boli v bezprostrednej blízkosti, ani sa však k útoku naň nezmohli a ohromnou silou železničnej roty legionárskej podarilo sa v niekoľkých hodinách zbudovať na troskách bývaleho mostu provizorium, prez ktoré dostál sa vlak zcela bez pohromy do bezpečia.

Končím, spominajúc s vďačnosťou všetkých tých, ktorí položili svoje drahé životy za pôdu slovenskú.

Nech slobodný národ vo svojej republike nezabudne nikdy tých, ktorí hrdinsky položili svoj život na oltár vlasti a našim potomkom, nech je ich obetovanie žiariacim príkladom.

Civilné obyvateľstvo novozámecké, hlavne bývalí maďarskí železničiar, cháпали sa zbrani proti nášmu vojsku a civilistom.

Vojenské stráže v meste boli napadané, strieľalo sa proti čs. železničiarom a došlo to tak daleko, že jediné tri delá vrátiace sa z pohraničného úseku od Parkánu, z nich ešte jedno bolo k boju neschopné, vystrelily od rampy nádražného skladišťa šrapnely proti mestu, pre postrach civilného obyvateľstva.

K večeru odstreloval už skorej spomenutý pancierový vlak Nové Zámky. Zatým, čo takto rýchly postup maďarských hord — vojskom nie je možné ich pomenovať — bral sa ku predu, organizovaly sa zbytky našich oddielov a došlé posily pod francúzskym velením. Nutno poznamenať ku cti našich chlapcov a francúzskych dôstojníkov, že tí, ktorí všetko to videli, nečakali tak rýchly obrat k lepšiemu a že znovu v krátkej dobe zmocnia sa naši N. Zámok. A predsa sa ten div stál. Za 12 dní boli N. Zámky znovu naše. Veľmi nás prekvapily, hlavne na majetku železničnom, svedčily o tom, aký huževnatý boj sa o Nové Zámky viedol. Maďari zarazení neúspechom ustúpili, dovážali však čerstvé posily a v niekoľkých dňoch nastal odpor znovu a viedol sa nový boj o N. Zámky. Úspechu sa im však nedostalo.

Naše oddiele boli niak organizované, trebárs sa jednalo len o niekoľko dní, bolo iné sebevedomie a civilné obyvateľstvo bolo úplne kludné. Tiež k tomu prispela tehdejšia vyhláška vojanského veliteľa, že radšej N. Zámky sborí svojma delami, ako by ich mal vydať nepriateľovi.

Maďarské hordy priblížily sa síce k periferii mesta, ale ďalej ich už naše hrdinné vojská nepustily. Horko sa obracalo a veríme, že niebyť zakročenie dohody a nariadenie, aby bolo ukončené nepriateľstvo, boli by chytré naše vojská doprevadily Maďarov za hranice.

Bohužiaľ ľudné výkony našich chlapcov stály mnohé obete ako na životoch tak na majetku republiky.

Trojkoľajný železničný most u N. Zámok na trati N. Zámky — Parkán, vyletel osudnou náhodou do povetria a odtrhlo tak náš pancierový vlak. Maďari, ktorí boli v bezprostrednej blízkosti, ani sa však k útoku naň nezmohli a ohromnou silou železničnej roty legionárskej podarilo sa v niekoľkých hodinách zbudovať na troskách bývaleho mostu provizorium, prez ktoré dostal sa vlak zcela bez pohromy do bezpečia.

Končím, spominajúc s vďačnosťou všetkých tých, ktorí položili svoje drahé životy za pôdu slovenskú.

Nech slobodný národ vo svojej republike nezabudne nikdy tých, ktorí hrdinsky položili svoj život na oltár vlasti a našim potomkom, nech je ich obetovanie žiariacim príkladom.

VZPOMÍNKA VOJÍNA 5. ROTY 39. VÝZVĚD- NÉHO PLUKU.

31. prosince 1918 začalo obsazování Slovenska čs. zahraničním vojskem od Kút přes Bratislavu a Nové Zámky do Komárna. Nové Zámky byly obsazeny dne 7. ledna 1919 2. praporem 39. výzvědného pluku. Tenkrát se zdály býti městem úplně maďarským a jen výjimečně mohl jsi se dorozuměti slovensky.

Služba pozůstávala hlavně v hlídání státních budov, tratě a v udržování pořádku. S kým se mohl našinec domluviti, nevěděl jinou zpívati, než že toto obsazení dlouho nezůstane, že Češi budou záhy utíkat a Maďaři, že přijdou opět zpět. Větších i menších výtržností prodělali jsme mnoho. Zvláštní poznámky zasluhuje stávka všech maďarských železničních zaměstnanců, jež skončila fiaskem.

Též první květen, který tolik rozruchu v Komárně způsobil a Maďarům velkých ztrát přinesl, byl od stejných původců dobře zorganizován, nás však jen nabádal k větší obezřetnosti. Žel, že i zde stál několik obětí. Na to byly všechny hlídky sesíleny. (Byl jsem tehdy v Komárně.) Bohužel, že tehdejší italské velitelství nevěnovalo pohraničnímu neklidu tolik pozornosti, kolik bylo třeba a přivedlo nás tím do velmi nepříjemné situace, které jsme se mohli úplně vyhnouti, neb alespoň částečně jí čeliti a tak mnohý drahý život zachovati. Ke konci května objevovaly se v denním tisku zprávy, že Maďaři zde i onde na naše území útočí. V Komárně byli jsme svědky, jak na protějším břehu neustále dopravují vojenské transporty, zatím co u nás nedějí se ani nejmenší přípravy. Když již jsme toto provokativní jednání snésti nemohli, vědouce, že 3. prapor našeho pluku musil u Parkán-Nány za velkých ztrát ustoupiti a že maďarské monitory z Dunaje ostřelovaly Komárno, vzechopili jsme se sami a postavili na vlastní pěst na pevnosti čís. 1. kulometry. Sotva přijel vojenský vlak, zahájili jsme palbu, která byla, jak jsme vypožorovali, dobře mířena. Naše akce měla za následek, že i naše dělostřelci (měli ovšem jen jedno nebo dvě děla) odhodlali se k ostřelování nepřátelského nádraží, kdež zapálili skladiště, jehož hašení jsme pak kulometry rušili. Druhého dne přišel od nepřítele parlamentář. Byl odmítnut s podotknutím, že pokud sami v útocích neustanou, nebudeme ani my klidně přihlížeti. Za takové situace přiblížil se 1. červen. Již v noci ze dne 31. května na 1. červen dostala naše 5. rota rozkaz prozkoumati krajinu od Komárna přes Hetýen k Sv. Petru a Perbete. Do Perbety, narazivše na silné nepřátelské síly, jsme se již nedostali, ačkoliv jsme nepřátelské oddíly rozprášili. Byli jsme nuceni ustoupiti, majíce nekrytá křídla. Z Daly byl mezitím hlášen nepřátelský pancéřový vlak. Jsouce tlačeni

z předu velikou přesilou, ustoupili jsme do Heteně, obsadili nejvýhodnější místa a vzdorovali nepřátelským silám až do středy 3. června. Asi o 3. hodině odpolední musili jsme opustiti naše stanovisko, poněvadž nám vjel nepřátelský pancéřový vlak do týla, proti čemuž jsme byli úplně bez mocni, jsouce tak napadeni ze dvou stran. Ústup byl zde velmi nesnadný. Majíce v týle pancéřový vlak, jenž nacházel se ve vysoké posici, moha nás tak snadno ostřelovati, ustupovali jsme s největší námahou ke komárenské pevnosti. Obezřetnému vedení děkujeme za to, že neměli jsme příliš velkých ztrát. U pevnosti čekala nás již posila a zvěst, že velení převzal francouzský důstojník major Bonneau. Po jednodenním částečném odpočinku postupovali jsme v pátek 5. června s pomocí dvou děl a nepatrnou částí vojska (v síle asi 600 mužů) — dvou rot 39. pěšího pluku, částí námořníků a stráže svobody proti nepříteli, který se již částečně opevnil a jehož jsme ještě téhož dne z posic za značných ztrát vypudili. Druhého dne, v sobotu 6. června, pronásledovali jsme nepřítele pomocí našich letadel směrem k Novým Zámkům, kamž jsme se ještě téhož dne dostali. Po vyčištění města od nepřítele hledáno spojení s naším vojskem, jež stálo s druhé strany proti Novým Zámkům a rozestaveny hlídky. Druhého dne o svatodušní neděli asi k 10. hodině dopolední přiblížil se opět nepřátelský pancéřový vlak a ostřeloval město, zvláště nádraží a kasárna. Asi po čtvrthodinné střelbě se pak vzdálil. Odpoledne mezi 3. a 4. hodinou vrátil se znovu a za ním, jak bylo zjištěno, přijely dva vlaky asi s 2000 mužů. Tyto oddíly, jsouce podporovány střelbou pancéřového vlaku, zahájily útok na Nové Zámky. Nejsouce na tento nečekaný útok připraveni, dostali jsme se do nepříznivé situace. Byli jsme částečně rozběhlí po městě rekvirující zbraně a podobně. Hlídky přišly s hlášením, když již nepřítel útočil. Bojovali jsme v pravém slova smyslu na vlastní pěst, jen nepatrný počet byl přímo pod velením. Ještě více trpěli jsme střelbou z civilních domů, která byla nepříteli nejvydatnější pomocí. Bili jsme se s největší houževnatostí a ač proti přesile a s napětím posledních sil, zápasili jsme statečně. Za krátko odrazili jsme nepřítele a opanovali půdu, ukořistivše při tom asi 12 kulometů, jež se nám výborně hodily, poněvadž jsme sami žádných neměli.

Sotva byl nepřítel zahnán, přikročeno k čištění města s velkou energií. Žasl jsem, že po jednou skoro každý mluví slovensky, a nemálo jsem se tomu divil, znaje Zámky velmi dobře. Večer nastal v městě úplný klid. Za tento úspěch děkovali jsme především našemu srdnatému a chladnokrevnému veliteli majoru Bonneauovi, jenž vážnou situaci s největší rázností opanoval. Přepad stál bohužel dost obětí. Připomínám padlého poručíka Havláta, který z prostého vojína bez předběžného vzdělání byl již v Itálii za svoji udatnost povýšen na důstojníka.

Druhého dne obdrželi jsme posilu prapor býv. 35. pluku. Tento den, svatodušní pondělí, věnován částečnému odpočinku. V úterý 9. června postupovali jsme časně z rána za ustoupivším nepřítelem. U vesničky Kůrtu narazili jsme na nepřítele, který se již zatím připravil na odpor. Pod tlakem přesily byli jsme nuceni zaujmouti obranné posice. Vytvořila se pravidelná fronta řídce vojíny obsazená. Rozprostírala se od vesničky Cusy po návrších k vesnici Kůrtu. Fronta byla na náš nepatrný počet obrovská. Nemohli jsme ji obsaditi tak, jak bylo třeba. Naší výhodou bylo, že nepřítel nemohl náš počet odhadnouti a že jsme měli důležitější místa obsazena. Zde strhly se tvrdošíjné boje. Bránili jsme se udatně proti ohromné přesile. Několikrát byli jsme nuceni ustoupiti, avšak vzchopili jsme se vždy znovu a novým rozmachem opanovali naše posice. Stáli jsme na levém křídle před vesnicí Cusov a sváděli ustavičné boje o dědinu. V prvých dnech pokusili jsme se o několik výpadů a o posun fronty ku předu. Vyčistili jsme Batov dvůr a dvůr Pipišku od nepřítele. V noci provedli jsme úspěšný přepad vesničky Ölved, musili však tato místa pro naše slabé síly těžce udržitelná, opustiti a vyhledati výhodnější posice u Cusy. O toto místo sváděny byly zuřivé boje se střídavým úspěchem. Při jednom podobném boji, v němž byli jsme velikou přesilou napadeni, podlehl náš, pro svoji srdatost a bratrské jednání vřele milovaný poručík Winternitz, rodilý žid, ale duší i tělem Čechoslovák. Pomstili jsme jeho smrt smrtí mnoha bolševíků, ale jeho ztráta byla zvláště naší četou, již byl v těch těžkých dobách starostlivým otcem a nezištným bratrem, velmi těžce nesena. Též náš milý bratr Berek ztratil u této vesničky svůj mladý, nadějný život. Připomínal nám naše první úspěchy v Itálii, na St. Francesku, kdež jsme ho jako prvního zajatce vyrvali rakouské hydře, když již před tím podával nám bezpečné zprávy. Po několikadenních vysilujících bojích byli jsme nuceni z neznámých příčin (nejspíše, že nebylo možno déle odolati) ustoupit odtud, což se dalo jen krok za krokem, až za řeku Nitru, jež nám poskytla přirozenou obrannou hráz. Zde opět nepřítel zuřivě útočil. Nejvztekleji u Nových Zámků, kamž vrhl největší síly a kde jsme stáli proti němu. Ačkoliv jsme obdrželi částečnou posilu, byli jsme nuceni přejíti k obraně, která vyžadovala mnoho energie. Často se již zdálo, že náš odpor přece jen neodolá nepříteli, který v jednotlivých místech nabýval převahy. Při jednom podobném náporu ztratili jsme našeho hrdinného poručíka Tůmu, který musil se svojí četou přispěti na ohroženém místě (u mostu nedaleko novozámecké koželuhovny) na pomoc. Jakmile byl nápor nepřítele zlomen a my po malém odpočinku částečně zotaveni, podnikl náš hrdinský velitel s pomocí přibylého pancéřového vlaku útok na nepřítele. Postoupili jsme přes tuhý odpor a přesilu bolševické armády na 8 až 10 km. Neštěstí stihlo však pancéřový vlak, v který

jsme kladli tolik nadějí, doufajíce, že bude naši nejvydatnější zbraní. Sotva vyjel prvně na trať a minul téměř železniční most, byl most vyhozen do povětří. Nepřátelský granát zasáhl podmínované místo. Pod troskami mostu dodýchalo mnoho útočících vojinů. Poslední vůz pancéřového vlaku byl zasažen a zůstal viset na lokomotivě. Nemohl býti více upotřeben. Odpor nepřítele byl konečně zlomen a dobyli jsme pěkného úspěchu. Nejlitější boj odehrál se v koželužně, v jejíž oknech bylo několik strojních pušek a kdež budova sama skýtala nepříteli dobrý úkryt, z něhož ruční bomby na nás jen jen pršely. Povzbuzeni úspěchy, nelekajíce se mnohonásobné přesily, pustili jsme se s odvahou za ustupujícím nepřítelem. Nebylo nám však dopřáno zcela jej vyhnati. Pociťovali jsme svoji převahu, byli jsme již lépe zásobeni střelivem než v prvních dnech bojů a nabývali krok za krokem půdy, když bylo uzavřeno příměří, jež přišlo nám v tomto okamžiku velmi nevhod. Tím byla naše práce skončena. Postupovali jsme za nepřítelem a obsazovali posice, jež vyklizoval. Jen tu a tam musili jsme zakročiti ve vesnicích proti obyvatelstvu, které se k nám nepřátelsky chovalo.

V líčení tomto zachycuji jen události naší a nejbližších rot a svoje osobní dojmy ze slavných bojů o Nové Zámky. Nezapomenutelné díky náležejí především majorovi Boneauovi, jenž svým rázným a důsledným jednáním nejvíce přispěl k našemu úspěchu a mnoho životů zachoval. Vřelé díky patří též majorovi Jirsovi, který vykonal práci, již může se pochlubiti jen málo lidí. Ustavičně starostlivý, neúnavný, ubíral se ku krátkému jen odpočinku, když jeho fyzické a duševní síly byly již zcela vyčerpány, aby znovu a znovu zasáhl všude, kde jeho zakročení bylo třeba. Neužíval ordonancí k vykonávání svých rozkazů, nýbrž všude sám se přesvědčoval, jaká je situace. Téměř zázrakem vyšel ze všeho zdráv. Kdybych nebyl člověkem zkušeným, řekl bych: „Národ bude Ti za vše vděčným.“

Po nějakém čase se poměry uklidnily, již 31. července 1919 vraceli jsme se ku svým drahým. Naše povinnost k vlasti a k národu byla vykonána.

L. JEŽEK.

Č. S. DOMOBRANECKÝ PRÁPOR Č. 7. V BOJOCH O NOVÉ ZÁMKY.

Prápor zaujímal pôvodné postavenie na 80 km v úseku Brocko-ostrov Kasmacha na Dunaji. Keď silným postupom Maďarov proti trati Nové Zámky – Bratislava situácia stala sa kritickou, na rozkaz gen. Mittelhausera ráno 18. júna r. 1919 bol prápor na rýchlo vymenený, stiahnutý do Bratislavy a riadený do Nových Zámkov. Po celej trati panoval už zmätok. Evakuácia bola v prúde, v Galante a inde na stani-
ciach stály vlaky s uprchlíkmi. V poliach pri Slov. Medere potul'ovalisa demoralizovaní vojaci. Konečne po rýchlej jazde o 17. hod. vjachaľ prápor do novozámskeho nádražia, ostrel'ovaného už nepriateľom. Dl'a položenia majora Bonneau, obeťavého veliteľ'a úseku novozámeckého, 1. a 2. rota so 4 guľometmi nastúpila hneď pochod po ceste k Veľ. Šuranom, o ktorých nebolo zpráv. Južne odtiaľ, totiž pri Bánkesi, Maďari prelomili frontu a ich stráže postupovali ku Slov. Mederu, snažiac sa odtrhnúť Nové Zámky od západu. K večeru po prudkej streľbe stráže maďarské zahnané a zajaté položenie na trati proti Bánkesu spolu asi s 30 mužmi rozprášeného 2. prápora leg. pl. č. 34. V noci bolo získané spojenie s Veľ. Šurany, hájenými oddiel'om 59. leg. pl. s majorom Jelínkom.

Zatým druhá čiast' prápora (3. a 4. rota so 4. guľom.) umiestnená v gymnasiu v Nových Zámkoch ako hlavná záloha. Po celú noc trvaly prudké prestreľky.

O 5. hod. rannej 19. júna (na Božie Tělo) prvé 2 roty prápora nastúpily k útoku na Bánkes, kde mal pevné položenie prápor maďarský pl. č. 44 veľ'a guľometmi a delostrelectvom v okolí. Malý Várad, hájený oddiel'om 20. honved. pl., rýchle bol dobytý 2. rotou, ktorá potom bola podporovaná akciou 1. roty na trati, za úmornej horučnosti v širom poli preniká k Bánkesu. Ďalší postup zastavený silnou palbou maďarských guľometov a delostrelectva, znamenite riadenou z veže kostolíka. Pres neaké ztráty vytrváno v dobytých poziciách.

Zatým čo práve 2 roty bojujúce u Bánkesu, 3. a 4. rota so 4 guľometmi spolu so statočnou posádkou novozámeckou odrážajú útoky v úseku parných mlynov, betonového mostu a vodnej priekopi. Zvlášte srdnate si viedľa četa 4. roty na ostrove u železničného mostu, kde dôstojným oddiel'om behom dňa odrazila niekoľko zúrivých útokov. V odpoľudňajších hodinách situácia stáva sa kritickou postupom Maďarov pres Nitru a pres šuranskú trať sev. od Nových Zámkov. Tým prvá čiastka prápora bojujúceho u Bánkesu úplne odseknutá a ohrozená obkl'ucením s boku ako Nové Zámky. Časným nástupom nie-

koľko čet 3. a 4. roty od juhozápadu, nepriateľ zahnaný nazad a dobytím strážného domka na šuranskej trati bolo získané spojenie s rotami u Bánkesu. K večeru pripravený bol na túto osadu nový útok za podpory prápora p. pl. č. 35 domáceho vojska, ktorý však v rozhodnom okamžiku zmizol. Nepriateľ po niekoľko marných protiútokoch kryl svoj ústup delostreleckou paľbou a v noci dedinu vystahoval. Naše stráže tu a tam ukoristily veľký počet munície, zásoby a kancelársky material, rozkazy, dl'a nich bolo úkolom skupiny bánkeskej zmocniť sa železničnej križovatky šuranskej, Slov. Mederu a otvoriť cestu pres Váh.

Behom rána 20. júna 2. prápor 35. pl. a zbytok 2. prápora leg. pl. vymenily naše oddiele v Bánkesi, ktoré stále boly odstrel'ované maďarským delostrelectvom. O poludniach 7. domobr. prápor shromáždzený na trati južne od dediny, aby tu vyčkal ďalších rozkazov, okrem 3. a 4. roty, ktoré behom noci odrážaly útoky o Nov. Zámkoch, a im teraz bol daný ťažký úkol zmocniť sa továrny na kože a okolie. O 15. hod. č. s. pancierový vlak znepokojil strel'bou okolie továrni, ale uviazol na ľavom brehu Nitry následkom už známého výbuchu miny pod mostom. Zákial tu 3. rota prudkým útokom strhla betónový most, dobyla prvých domov a konečne o 19. hod. za pomoci oddiela 39. p. pl. domáceho vojska zmocnila sa zurive hájeného továrneho traktu a úradnických budov, po ťažkom boji ručnými granátmi. Nepriateľ ustúpil smerom k Bojši a Udvardü. Dobytá postavenie opevnené. Ztráty našej 3. roty neboly ovšem malé.

Ostatná čiastka prápora shromáždzená na trati šuranskej dostála rozkaz prekročiť Nitru a oslobodiť pancierový vlak. Po zahnaní maďarských strážov k večeru prekročená Nitra sev. od N. Zámkov, a začatý postup, ktorý o 24. hod. po krátkej guľometnej príprave prešiel v náhly útok na trať parkannánsku. Nepriateľ cel'kom prekvapený utekal zo silne obsadených posíc na trati, zanechal tam veľké množstvo materiálu a donútený k premiestneniu delostrelectva.

Skoro ráno (21. júna) po úspešnej nočnej práci ztiahnutý oddiel prápora nazad a umiestnený pod podchodom cesty na trati bratislavskej, kde im bolo doprajené po celý deň odpočinku. Upravené tiež zásobovanie, ktoré bolo veľmi znesnadnené neustálymi pohyby jednotlivých rot prápora. V boji u Bánkesa, nočným prechodom prez Nitru a útokom na trať parkannánsku 7. domobr. prápor oslobodil Nové Zámky od obkl'účenia na sev. a na východ. Zbývalo ešte zbaviť sa na juhu nebezpečného susedníctva veľmi silnej maďarskej posátky s delostrelectvom v Bajči. Úkol ten pripadol zase našemu práporu.

Následujúci deň (22. júna) skoro ráno premenená konečne aj 3. rota a 4. guľomety pri továrni oddiel'om 39. leg. pl. Behom poludnia bol

prípravený celý prápor k útoku na Bajč. O 13. hod. 1., 2. a 4. rota s 8 guľometmi naložené na vozy a čo najrýchlejšie prevezené prez Nitru do Aula pusty (jz. N. Zámkov), odkiaľ bol začatý nástup. Naša delostrelecká príprava nás sklámala úplne, čoho však po smutných skúsenostiach vôbec neprekvapovalo. O 15. hod. začal vlastný útok, 4. rota od záp., 3. od sev., 1. od juhozápadu, 2. rota bola zálohou. Márne kládla maďarská posádka huževnatý odpor. Po krátkej paľbe 4. rota mocným usporiadaným útokom vo dvoch vlnách prebrodila oba kanály Žitvy, huste obsadenej nepriateľom a zišla do dediny. Pri útoky vyznamenal sa br. poručík Kovařík, ktorý postupoval s ťažkými guľometmi Hotsh Kiss v otvorenom prostore v prvej čiare a pôsobil nepriateľovi veľké ztráty, až sám bol nasmrť ranený. Zároveň 3. rota naproti prudkej delostreleckej paľbe z parku na severnom okraji Bajče postupovala rýchlym tempom v reťazi podiaľ novozámeckej ceste. Zdatne podporovaná z ľavého boku pancierovým vlakom, ktorý držal zároveň v šachu maďarskú posádku vo Farkaš puste (sev. vých. Bajče), dobyla za značných ztrát mocne hájeného mosta pri vchodu do dediny a spojila sa so 4. rotou. Po urputnom boji, menovite v juhovýchodných častiach dediny a u nádražia, kde bránila priamo fantastickou obetavosťou červená rota zvaná »Terror« do posledného okamžiku. Bajč konečne bola dobytá, vyčistená a hneď obsadené nádražie a okolité vrchy.

Kdežto 2. 3. a 4. rota zmocnily sa dediny, 1. rota juhozápadne od Bajči vynútila si prechod prez Žitvu a po tuhom boji u Paal-pusty dosiahla o 22. h. komáromskej trati, zaistila prápor v Bajči protiútokom z juhovýchodu, a získala spojenie so skupinou komáromskou. Dobytim Bajči uvoľnená bola cesta a trať do Komárna. V noci niekoľkokrát odražené silné stráže maďarské, ktoré sa namáhaly preraziť našu čiaru.

Ráno na to 23. júna, o 6. h. započatý útok na rotu 127. a príahlé maďarske posície východne od Bajči. V akátovom podroste na kote srazil sa útok prápora s mocným protiútokom maďarským, ktorý za výdatnej podpory delostrelectva, menovite dvoch pancierových vlakov maďarských, na trati udvardskej, smeroval ku znovu dobytíu Bajči. Po jednohodinovom boji muža proti mužovi nepriateľ bol donútený ustúpiť, a naše oddiele stiahnuté po značných ztrátach na pôvodné polozenie východného nádražia. Po 10. h. nepriateľ sa silnou prevahou opakoval útok, prenikol až k našim prvým čiarom, ale utrpel ťažké ztráty v otvorenom poli, ustúpil znovu za kotu 127, pri čom sa vyznamenala zvlášte naša 2. a guľometná rota. Po celý deň nepriateľské batterie veľmi ostrel'ovaly polozenie prápora a trať zvýšená činnosť strážov a prudké srážky, ktoré trvaly až do rána a svedčily o maďarských pripravách k novému útoky, ku ktorému však už nedošlo. Ráno totiž (24. júna)

o 5. h. došiel rozkaz zastaviť nepriateľstva. V 9 h. prišli maďarskí parlamentári, s nimi bola ujednaná vzájomná výmena padlých a ranených. Podľa výpovedi zajatcov zistený v Bajči, Farkaš puste a príľahlých úsekoch maďarské oddiele 48. p. pl., prápor 44. pl., s ktorými sme už bojovali u Bankesu, prápor 3. pl., červenej gardy a rota zvaná „Terror“, ďalej v Bajči 1. batteria 8 cm kanónov, za kotou 127 tiež 1. batteria a u Perbete 1 batteria 15 cm.

Myslím, že o celkových ztrátach našho prápora môžem hovoriť viac ako slová suché, bohužiaľ krvavé čísla: prápor nastúpil do boja s 18 dôstojníkmi, 861 mužov a 8 guľometmi; v bojoch ranení 4 dôstojníci, 124 mužovia, padlo 36 mužov (aj s tými, ktorí podľahli ranením v nemocniciach, ani jeden prípad svojvoľného vzdialenia z boja, ač práve to vtedy inde bolo zjavom veľmi bežným.

Prápor zajal 3 dôstojníkov a viac vojakov. Ukoristil 8 guľometov, veľké množstvo streliva a pušiek, výzbroje, telefonického materiálu, v Bajči celý Práporný train i s koňmi a zásobami, práporné obvazište a kancelárie . . . Vyznamenaný bol 64. č. s. vál. kríži s armád. a div. pochvalou, ďalej pochvalou gen. Mittelhausera, majora Boneau, plk. Barréra, plk. Chartiera. V Leviciach 2. augusta min. N. O. Václav Kľofáč poďakoval verejne práporu pred shromaždenou brigádou a generalitou a dekoroval.

Dlžno pripomenúť, že 1. a 2. rota prápora bola čisto česká, 4. rota čisto slovenská, 3. a guľometová rota bola pomiešaná. Pripomínám tiež, že prápor nastúpil do boja bez jedinej poľnej lopatky. Už skorej niekoľkokrát na rôznych miestach bolo o ne žiadané, ale vždy marne, zdor tomu na príklad sokolské tlupy, určené len pre službu strážnu, prichádzaly kompletne vyzbrojené. Mužstvo bolo nútené zakopávať sa holými rukami lebo miskami na jedla, v najľapšom prípade ukoristenými lopatkami. Ďalej rovněž márne bolo žiadané o obvazové potreby, ich nedostatok bol pre mnohého ťažko raneného osudným, lebo práporné obvazište bolo pridelené novozámeckému nádražiu. Až v Bajči opatrené mužstvo ukoristeným materiálom. Automobilové sanitné kolóny našli sme až pri parádach, keď už ich nebolo treba. U prápora bol len jeden poľný ďalekohľad, a to ešte súkromný mapov len niekoľko. Telefonného materiálu vôbec nebolo. Maďarské oddiele vyzbrojené a vycvičené boli dobre, vyznačovali sa bystrým odporom. Priamo s podivuhodnou zručnosťou užívali zákopníckeho náradia a mnoho guľometov.

Keď za takých okolností dôstojník a muž konal poctive svoju povinnosť, nie je divu, že ztráty neboli malé. Nemôžem nechať tak, aby som nepripomenul oba skutky obetavých veliteľov prápora br. kpt. Jozefa Jirása a krátky čas u prápora pôsobivšieho br. majora Dr. Václava Rejholca, ich klúd a energia v najťažších okamžikoch boli zárukou

úspechu a na nich iste bratia 7. č. 8. dombr. prápóra z It. nezapomenú.
A Vy, ktorí na rôznych miestach v okolí N. Zámkov snívate svoj
večný sen pod bielym dažďom akátových kvetov, vedre, že obeť Vaša
nebola marná. Vy žijete ďalej v uprimných srdciach verných „Sed-
máků“.

Zablúdiš-li niekdy, drahý čtenáru, do Bajče, najdeš tam u chudob-
ného kostolika malý vojanský cintorín, plný ťačieho zpevu a ušlacht'u-
júcej vône akátov, kde nad chudobnými hrobmi doposiaľ visí už vy-
blednutý nápis, dojemne nieumelý, tým však srdečnejší. Složil ho prostý
vojak nášho prápóra svojim padlým druhom. Tu ho verne (aj s chybami)
uvádzam:

Hle poutníče, jež cesta sem Tě vede,
ku prostým rovům českých hrdinů,
zde důkaz máš — pochyby odvrz šedé —
Jak bratr Čech Tvou hájil otčinu.

Vy, bratři draží, spěte sladce v zemi,
již vyrvali jste spárům bídníků,
ty křížky na rovech zde nezůstanou němý,
ty hlásat budou slávu k pravěku.

Phc. JAN MATZNER,

poručík v zál., bývalý pobočník 7. č. 8.
domobr. práp. z Itálie.

. . . »v zápase za velkou lidstva metu,
v tom boji pravdy proti lži a tmám,
za ušlechtilou lidskost, za osvětu,
po dráze ve svobody zlatý chrám,
tou cestou, po níž Hus šel, Amos jasný,
v níž vězně brixenského září sled,
kde v budoucnosti cíl jen kyne spásný —
vpřed, stále vpřed!

SVATOPLUK ČECH.

(Poznámky účastníka.)

Ťažko je srovnat zážitky jedného mesiaca, mesiaca, jeho každý deň, hodina ba i minuta zdá sa byť dlhá, tak dlhá, ako okamžiky, keď očekávate smrť; ťažko je hodnotiť udalosť, silu, keď som bol sám čiastačkou vojanského celku, ktorý podplukovník Bonneau pozdejšie nazval Plukom Nové Zámky. Chcem prispieť troškou k oslave stá hrdinov, ktorý zaplatili životom, chcem zmieniť sa o bojovných rotách českých námorníkov, ktorí môžu sa srovnat s lvami.

Boli sme vtedy nemocní detskými nemocami demokracie. V Čechách boly voľby, keď maďarský pancierový vlak stál niekoľko staníc od Bratislavy — v Tornoku. Nikdo nechápal, že Slovensko je zcela vážne ohrozené, že nebolo možné brániť Parkán-Nánu s delami maskovanými s vozíkov a sudov, že štyrista legionárov neubránilo mesto rozlohy Plzňa, akými N. Zámky sú.

Bolo nás asi 800, dve delá dokonca šly s nami, keď sme 6. júna obraďovali Nové Zámky. Naše výzbroje a vystrojenie bolo úbohé. Nemali sme rovných pušiek, ale 3 typy s odlišnými kalibry, mali sme 3 druhy gul'ometov, nemali sme lopatiek, zahrabávali sme sa rukama; nemali sme ručných granátov, tieto najbežnejšie moderné zbrane; naši dôstojníci obkresľovali si mapy z jednej generálky. Po zákernom útoku na Boží hod svätodušný, kedy strelené na nás skoro z každého domu mesta, postupovali sme ďalej. Neboli sme nútení sochory rvať pred prichádzajúcim pancierovým vlakom, ako to bolo u Komárna, mali sme už ekra-sit. Keď za týždeň tlačenie presilou stáli sme si zas pred mesto, bolo nám jasno, že od bielych jeho múrov nesmieme viac ustúpiť. V ubohých dierách na brehu Nitry oddolávala hŕstka československých vojakov od 19. do 27. júna mnohonásobné útoky nepriateľ'a. Na jednu delovú ranu našu odpovedalo dvacať maďarských. Proti jednému nášmu gul'ometu rečtalo tucat nepriateľ'ských. Technické výzbroje naše a nepriateľ'ské neboli k porovnaniu. I počet vojanských síl bol nepomerný. Okolo nádražia vodárne najdené 400 delových nábojov. Tu možno najlepšie vidieť, kto bol k mieru a kto k vojne pripravený.

Bolo nás nepatrná hŕstka, ale naplnená vedomím, že padne-li mesto, stane sa žírny kraj až po Bratislavu korisťou nepriateľ'a. Boli sme vedomí svojej povinnosti ku štátu; v úseku novozámeckom nebolo dozorcú, ač cesta nazpät bola otvorená.

Duch vojska unaveného zodenným a nočným bdením bol dobrý. Avšak vojsko malo aj dobrého veliteľ'a. Bonneau, ktorý s puškou v ruky postupoval v reťazi deň a noc, prechádzal od stráže k nádražiu a po

bombardovaných uliciach, bol všetkým vzorom. Legionári mali svojho Jelínka, ktorý na Nitre padol, bol tam aj robotný major Dřímal, vojak, ktorému žiadny úkol nebol ťažký.

Boly to ťažké okamžiky, chvílky, v nich bol vyhodený viadukt za našim pancierovým vlakom, bola kritická a stála najviac obetí. A predsa sa naša situácia príchodom domobraneckých práporov zlepšila; v našich dušiach svitalo. — — —

Jeden z bol'astných dojmov, ktorý zanechal lúčenie s rakvou podpl. Jelínka; slnce krvave zapadalo nad Berekesem, keď spustošeným nádražím zaznela prostá melodia národnej hymny, zpievaná dojatým vojskom.

Za niekoľko dní, keď bol uzevrený predmier, sošli sme sa k prehliatky na hlavnom námestí. Umazaní a roztrhaní, tak ako sme opustili podzemné krytie na Nitre. Avšak nikdy sa naše oči neusmievaly na svojho veliteľ'a tak vesele, nikdy náš pochod nebol tak rázny, pochodové piesne tak prudké, ako v tento deň; keď bola slávnosť víťazstva ťažkými obeťami dobytého.

Major Bonneau sa vl'udne usmieval. »Vojáci! Na pamäť spoločného boja a spoločného víťazstva vtorim z Vás, čestný pluk »Nové Zámky«. Vaše činy náležia historii Každý Čechoslovák, ktorému poviete, že ste bojovali u N. Zámkoch, musí pred Vámi klobúk zdvihnúť« Tak nejak to bolo počuť z úst prekládatel'a. A to bola naša jediná radostná chvíľ'a za celý mesiac.

Bolo by možné ďalej spomínať. Na to, ako obyvatelia od zadu strieľali do nás a zraďovali na každom kroku, ako rytierski naši nepriatelia užívali zakázaných strel dum=dum.

Prekonali sme všetko, trebás sto tých mladých chlapcov ostálo na nekonečných rovinách novozámeckých. Stokrát utratený život, aby dokonané bolo oslobodenské dielo legionárov. Päťstokrát tiekla krv ranených a barvila slovenskú pôdu. Verim, že nikdy nadarmo. Ona spojila dva kmeny v jediný celok. Cestou obetovanou!

VACLAV PLAČEK.

SEZNAM JMEN PADLÝCH
V BOJÍCH O NOVÉ ZÁMKY V ROKU 1919.

JELÍNEK JIŘÍ,

pl. lk., ppl. 39 (výzvěd.), 5. rota, *12. pros.
1887 v Lovosicích, přísl. Praha. Zemřel
od těžkého zranění dne 20. června 1919
u Nových Zámků. Převezen do Prahy.

TŮMA MIROSLAV,

kpt., ppl. 39, 5. rota, *26. května 1898 na
Smíchově, přísl. Smíchov. Padl v boji
dne 19. června 1919 u Nových Zámků.
Pohřben na Malvazinkách, Smíchov.

HAVLÁT JOSEF,

por., pp. 39, 5. rota, *4. února 1895 ve
Voračicích, přísl. Chudiř, Ml. Bolesl.
Zemřel od zranění dne 9. června 1919
u N. Zámků. Pohřben na hřbitově Nové
Zámky.

TRKAN JOSEF,

por., 3. pl. Str. Sv., 1. prap., *Židenice,
okr. Brno.

WINTERNITZ FRANTIŠEK,

podpor., ppl. 39, 5. rota, *15. února 1896
v Karl. Týně, přísl. Poučnick, Hořovice.
Padl v boji 13. června 1919 u Čúzu u N.
Zámků. Pohřben ve Strašnicích.

MIKULÁŠ FRANTIŠEK,

praporčík.

BRŮNA KAREL,

rotm., ital. domobrana, domobr. prapor 7.

MIKULA ANTONIN,

strážm., ppl. 34.

SEIDL JINDŘICH,

strážm., ppl. 39, 10. rota, *17. srpna 1885
v N. Vermeřicích, přísl. Čestín, K. Hora.
Padl v boji 13. června 1919 v Maď. Sel-
dinnu. Pohřben tamtéž.

SLAMERŠEK KAREL,

strážm., ppl. 39, 9. rota, *8. ledna 1893
v Král. Městci, přísl. Kr. Městec, Poděbr.
Padl v boji 2. června 1919 u N. Zámků
Pohřbení neznámé.

BĚLOHLÁVEK JOSEF,

četař, 1. pl. Str. Sv., 1. rota, *18. března
1895 v Kralupech n. Vlt., přísl. Kralupy
n. Vlt. Padl v boji 20. června 1919 u N.
Zámků.

SÁDLO FRANTIŠEK,

četař, ppl. 39, 8. rota, *23. ledna 1897
v Košířích, přísl. Kakovice, Písek. Padl
v boji 13. června 1919 v Maďar. Seldinnu
u N. Zámků. Pohřben tamtéž.

SMETANA VLADIMÍR,

četař, ppl. 39, 8. rota, *29. května 1893
v Mirošově, přísl. Mirošov, N. Město,
Mor. Padl v boji 13. června 1919 v Ma-
ďar. Seldinnu u Nov. Zámků. Pohřben
tamtéž.

TICHÝ FRANTIŠEK,

četař.

HUBKA MIKULÁŠ,

desátník, čs. námoř. 1. prap., 3. rota. Padl
v boji u Levic dne 11. června 1919.

KODEDA JOSEF,

desátník, 1. pl. Str. Svobody 1. prap.,
*1886 v Břevnově, přísl. Břevnov, Smí-
chov. Zabit šrapnelovým výbuchem

LASKAVÝ JAN,

desátník, domobr. prap. č. 7.

PECKA VÁCLAV,

desátník, ppl. 34, 6. rota, *3. října 1894
v Hošťalovicích, přísl. Hošťalovice, Čá-
slav. Padl v boji 8. června 1919 u Nov.
Zámků.

VORLÍK VÁCLAV,

desátník, ppl. 34.

HOLUBEC RICHARD,

svobodník, ppl. 35, 2. rota. Padl dne 20.
června 1919 u Nových Zámků.

BROTÁNEK VÁCLAV,

svobodník, 1. pl. Stráže Svobody, 1. prap.,

* 1898 ve Sternově n. S., přísl. Rádějov, Pelhřimov. Padl dne 20. června 1919 u N. Zámků.

BARTOŠ JOSEF,
střelec.

BÁREK ANTONÍN,
střelec, ppl. 39, 5. rota, * 11. února 1898 v Černěvsi, přísl. Černěvec, Roudnice Padl v boji dne 13. června 1919 u Cúzu, N. Zimky. Pohřben ve Fúru, Slovensko.

BEZDĚK FRANTIŠEK,
střelec, 1. pl. Str. Svobody, 1. rota, * 5. prosince 1893 v Michi u Prahy, přísl. Dolín okr. Pelhřimov Padl v boji dne 17. června 1919 u N. Zámků.

BÖHM JOSEF,
střelec.

BUKOVÝ PETR,
střelec.

CÍSAŘ JOSEF,
střelec, amer. dobrov., 1. rota, * 13. února 1895 v Kámeni u Habru, přísl. Vrané, Smíchov. Padl dne 23. června 1919 u N. Zámků.

ČAPEK FRANTIŠEK,
střelec.

ČÍHA JAN,
střelec, ppl. 34.

DOUSEK JAROSLAV,
střelec, 1. pl. Str. Sv., 3. rota, * 4. srpna 1896 v Žižkově, přísl. Žižkov. Padl dne 7. června 1919 u N. Zámků.

DVOŘÁK FRANTIŠEK,
střelec.

ESTOČÍK JAN,
střelec.

GANGEL TOMÁŠ,
střelec., domobr. prap. 7.

HANOVSKÝ VÁCLAV,
střelec, jezd. pluk č. 8, 1. eskadr., * 1897 v Brodci u Ml. Bolesl. Padl dne 21. května 1919 u Bajče, tamtéž pochován.

HANUSEK VRATISLAV,
střelec.

HORA BOHUMIL,
střelec, pluk Str. Svobody, 1. rota, * 1896 v Břevnově, okr. Smíchov, přísl. Smíchov. Nezvěstný od Čuže.

HRČEK RUDOLF,
střelec.

HRDINA,
střelec.

HRSTKA JAROSLAV,
střelec.

HUKEL ŠTĚPÁN,
střelec.

HUPIUS BEDŘICH,
střelec.

CHMELENSKÝ KAREL,
střelec, ppl. 39, 8. pluk, * 15. listopadu 1885 v Rosedlu, přísl. Rosedla, Sušice. Padl v boji u Maďar. Seldinu u Nov. Zámků dne 13. června 1919. Pohřben tamtéž.

JERIE JAKUB,
střelec, dom. prap. č. 7.

JECH VÁCLAV,
střelec, pluk Stráže Svob., 3. rota, * 1895 v Praze, přísl. Praha. Od 17. června 1919 nezvěstný. Patrně padl u Kúrtu.

KUČERA JAN,
střelec, dom. prap. 7.

KEIL RICHARD,
střelec.

KRSEK VÁCLAV,
střelec, dom. prap. 7.

KLOMÍNEK FRANTIŠEK,
střelec, 1. pluk Str. Svob., 1. rota, * 1897 na Smíchově, přísl. Smíchov. Zabit střelou dum-dum do čela.

KOČIŠ FRANTIŠEK,
střelec.

KOVAŘÍK JOSEF,
střelec, ppl. 33, 6. rota, * 1. února 1890

v Libomyšli, přísl. Libomyšl, Hořovice.
Zabit při vyhození žel. mostu v Nových
Zámkách 19. června 1919. Zůstal na místě
výbuchu zasypan.

KRONÁČEK VÁCLAV,
střelec.

KUNC FRANTIŠEK,
střelec.

KOTĚRA ANTONÍN,
střelec, pl. Straže Sv., 2. rota, *30. ledna
1898 v Zámkovicích, přísl. Světlá n. S.
Padl dne 20. června 1919 u N. Zámků.
Pohřben tamtéž.

LÁŽNOVSKÝ JOSEF,
střelec, pl. Straže Svobody, 3. rota, *1896
v Hnidousech, přísl. Kladno. Nezvěstný
od Mag. Silzen.

LEIPRT EMANUEL,
střelec.

LIBICH ANTONÍN,
střelec, dom. pr. 10, 3. rota, *1900 v Obo-
dří, přísl. Ml. Boleslav. Padl 7. června
1919 u Žl. Moravců. Pohřben v Kněžici
u Žl. Moravc .

LINC FRANTIŠEK,
střelec, ppl. 34, 3. rota, *14. července 1896
v Dřívčici, přísl. Louny. Padl 20. června
1919 u Vagylapače.

LINDAUER VÁCLAV,
střelec, žel. rota č. 7, *10. srpna 1899
v Doburavce, přísl. Doubravka, Plzeň.
Padl v boji u N. Zámků 20. června 1919.
Pohřben tamtéž.

LIŠKA VILÉM,
střelec, pl. Straže Svob., 1. rota, *1900 ve
Dv. Králové, přísl. Dvůr Králové. Ne-
zvěstný od Čuže.

LYSÁK JAN,
střelec, ppl. 34, 2. rota, *23. února 1898
v Bilnici, přísl. Bilnice, Valaš. Klobouky.
Zemřel od zranění 10. června 1919 u N.
Zámků. Pohřben tamtéž.

MAX JAROSLAV,
střelec, dom. prap. č. 7.

MÁLEK JAN,
střelec.

MALÍŘ JAN,
střelec.

MARŠÁL JAN,
střelec, dom. prap.

MARŠÁL ANTONÍN,
střelec, dom. prap. *1899 v Opatovicích
přísl. Výškov. Padl dne 20. června 1919
u N. Zámků.

MROČ JAN, (leg.)
střelec.

OCETÍK JOŽKA,
střelec.

OPAVSKÝ JOSEF,
střelec, ppl. 39, 8. pluk, *31. ledna 1896
v Sudoměřicích, přísl. Sudoměřice, Ho-
donín. Roztrhán ruč. granátem při útoku
v Maď. Seldinu 14. června 1919. Pohřben
tamtéž.

PETRUCHA ANTONÍN,
střelec, ppl. 34, 2. rota, *1. dubna 1896
v Kněždubě, přísl. Kněždub = Hodonín.
Padl v boji 9. června 1919 u N. Zámků.
Pohřben tamtéž.

PEŠAN ALOIS,
střelec, 1. pl. Stráž. Svob., 3. rota, *1897
v Bukovině Mor. Hradiště.

POKLUDA ALOIS,
střelec.

POKORA ANTONÍN,
střelec.

POPEK ALOIS,
střelec, ppl. 34.

POSPÍŠIL VÁCLAV,
střelec.

PROVAZNÍK FRANTIŠEK,
střelec, ppl. 34.

PECHA JOSEF,
střelec, domobr. prap. 7.

PŘÍHODA KAREL,

střelec, 1. pl. Str. Svobody, 3. rota, *1896
v Čáslavi, přísl. Čáslav. Nezvěstný od
Kürtu.

REJL KAREL,

střelec, domobr. prapor 7.

SMĚŠNÝ FRANTIŠEK,

střelec, domobr. prapor 7.

SOUGUSTA VACLAV,

střelec, ppl. č. 34.

STÁŇA ŠTEPÁN,

střelec.

STOČEK,

střelec, domobr. prap.

STEHLÍK ROBERT,

střelec, 1. pl. Stráže Svob., 1. rota, *1897
v Bubenči, přísl. Stradonice, Louny. Zabit
dvěma střelami dum=dum.

STRILEC ANTONÍN,

střelec.

SVATOŇ JOSEF,

střelec.

SVOBODA FRANTIŠEK,

střelec, 1. pl. Str. Svobody, 3. rota, *1896
v Praze, přísl. Praha. Nezvěstný od Kürtu.

SINKORA JOSEF,

střelec.

ŠAVLÍK JOSEF,

střelec, Ž. prap. č. 8, 4. rota, *1. března
1897 v Darové, přísl. Křiše=Rokycany.
Padl 16. června 1919 v Rybníkách u Levic.

ŠKACH ONDŘEJ,

střelec, ppl. 39, 3. rota, *4. prosince 1897
ve Strážově, přísl. Strážov, Kralupy. Padl
v boji 11. června 1919 u Kürtu u Nov.
Zámků. Pohřben tamtéž.

ŠTEFL FRANTIŠEK,

střelec, domobr. prap. 7.

TAUŠ EMIL,

střelec, domobr. prap. 7, *27. října 1897.

TAFL VACLAV,

střelec, ppl. 6.

TŮMA RUDOLF,

střelec, ppl. 45., kul. r. č. 2, * v Draho-
rušci, přísl. Hranice. Padl u Kalné 1919.

TŘÍSKA JAROSLAV,

střelec, ppl. 34.

VESELSKÝ JAROSLAV,

střelec, ppl. 34, 8. rota. Padl v boji u Visky
dne 30. kvěrna 1919. Pochován neznámo
kde.

VEJŘÍK ANTONÍN,

střelec, 1. pl. Str. Svobody, 1. rota, *1895
v Záběhlici, okr. V nohrady, přísl. Záb-
běhlice. Nezvěstný od Čuže.

VLACH JOSEF,

střelec, 1. pl. Str. Svobody, 3. rota, *1897
na Smíchově, přísl. Smíchov. Padl u Ko-
márna dne 13. června 1919. Pohř. en na
Smíchově.

VITANOVSKÝ JAN,

střelec.

VOTOČEK PETR,

střelec.

VYBÍRAL FERDINAND,

střelec, ppl. 24, 1. prap. Padl u Nových
Zámků.

ZÁHORKA KAREL,

střelec.

ZAVRAL FRANTIŠEK,

střelec.

ŽLÁBEK EMANUEL,

střelec, 1. pl. Stráže Svob., 1. rota, *1896
v Košířích, přísl. Praha. Raněn do nohy
a při obvazování zabit střelou do prsou.

